

СЛАВІЛІ ЦЯБЕ НЕ РАЗ ПАЭТЫ,
ТОЛЬКІ ПЕСНІ ГЭТАКАЙ НЯМА,
КАБ БЫЛА ТЫ ДА КАНЦА АПЕТА,
ВЕСНАВАЯ ПЕСНЯ — ТЫ САМА.

Всесоюзная
б-ка. № 8146

ТАБЕ

БЕЛАРУСЬ

см.

8146

PC
T 12

7-3-4

114-68

ШЧЫРАЕ СЛОВА ЛЮБВІ

Любая, родная наша маці Беларусь! Вось і дажыла ты, што на многіх мовах свету паэты спяваюць аб працавітасці, мужнасці, славе і красе тваёй.

Нялёгкім і цяжкім быў векавечны шлях твой. Мы, сыны і дачкі твае, добра зведалі яго і сваімі вачыма, і сваімі сэрцамі, і сваімі спінамі. Хто з нас, старэйшых, не памятае і доўгіх спустошаных шнуроў-палосак, і падслепаватых хат з пазатыканымі шыбамі, і крывую саху, і самотную жалейку, і адзінокі пахілены крыж на выгане, які гаварыў аб бязвыхаднасці жыцця...

Ведалі і многія людзі ў свеце аб тваёй няшчаснай долі.

Але прайшло з таго цяжкага часу пяцьдзесят год, і кожны з нас сёння ганарыцца тым, як сусвет гаворыць пра цябе — новую, радасную, гераічную, пра цябе, наша родная Савецкая Беларусь!

Кожнаму ёсць што расказаць, хто толькі пазнаў цябе. І сэрцы дачок і сыноў тваіх цешацца тым, што ў праўдзівых словах многіх лепшых людзей свету шмат невычэрпнай любові да цябе. Ты сёння вядомая на ўвесь свет, ты адданая змагарка за мір, за волю кародаў, ты роўная між роўных паміж сваіх савецкіх сяцёр, ты ў першых шэрагах барацьбітоў за шчасце людское на сусветным вечы чалавецтва. Вось і спраўдзіліся

прарочыя словы нашага любімага, народнага песняра Янкі Купалы, якія ён сказаў яшчэ напярэдадні твайго светлага шляху:

Занімай, Беларусь маладая мая,
Свой пачэсны пасад між народамі!

І чуюць тваё сэрца, і бачаць святло тваіх вачэй з трыбуны Генеральнай Асамблеі шматлікія народы свету.

Людзі ведаюць, якое гора перажыла ты ў гады чорнае фашыстоўскае навалы, як можна ты змагалася за сваё вызваленне. Вядомы італьянскі паэт Сальватара Квазімода гаворыць пра твой цяжкі лёс у незабыўны час:

Чым жахі страшных дзён усё далей,
тым прывід іх часцей трывожыць сэрца.
Цень горкіх успамінаў — госць начны —
завітвае, садзіцца ў галавах,
і мрояцца ў бяссонніцы паэту...
то панарамы гарадоў-шкілетаў
з руінамі знявечаных палацаў
на берагах Нявы і рускай Волгі;
то Мінск лясны, у сухастоі дрэў
бязверхіх, зацярушаны снягамі,—
там што ні ствол і што ні дом — то раны.

Але ты выстаяла ў баях, наша родная партызанка, адважная змагарка за свабоду — Савецкая Беларусь. Сурова гаманілі твае лясы, кожны куст страляў па фашысцкай набрыдзі. І хоць вялікія ты мела ахвяры,— кожны чацвёрты загінуў у бязлітасных баях — нямала і ты паклала чужынцаў-бандытаў; сатлелі ўжо іх паганяныя косці. Ты ж вольнай устала ў сям'і савецкіх рэспублік, і сягоння сябры твае з самых далёкіх краін свету бачаць цябе, магутную і жыццярадасную.

Вечарэе над Мінскам. Прайсніўся месяц.

*Чарада за чародкай злятаюцца нанач
жыхары шызакрылыя мірнай сталіцы.*

— Што ж, да новых спатканняў,

да новай сустрэчы

і з табой, што лунаеш у небе над плошчай,

і з табой, што ўмасціўся ў пілястры палаца,

і з табой, што ляціш за прадмесце, да бору.

Галубы маставых хлебасольнага Мінска,

вы не бойцеся нас, падарожных з Усходу:

мы не тыя, каторых належыць баяцца;

мы з краіны, дзе любяць усе галубоў.

*Калі чытаеш гэтыя радкі японскага паэта Хасэгавы Русэя,
адчуваеш сэрца чалавека, які ведае, што перажыла ты, мая
Радзіма, што і ты ўсёю сваёю істотаю супроць вылюдкаў жорст-
кіх і бесчалавечных, якія бязлігасна знішчылі сотні тысяч
бязвінных людзей Хірасімы і Нагасакі.*

*Нам радасна, што сёння на твае гасцінныя прасторы, як да
святыні, прыходзіць шмат пасланцоў свету, каб пакланіцца
нейміручай славе тваёй. З вялікім хваляваннем чытаем мы
радкі англійскага паэта Уолтэра Мэя, які напісаў, наведваюшы
простую сям'янскую хату, дзе нарадзіўся наш родны Купала:*

*Прымі маю падзяку, шчодры лёс,
Што ты прывёў мяне з канца Еўропы
У гэты кут, пад засень вербалоз,
З настоем агурочніку і кропу,*

*Што тут, пад саламянаю страхою,
Нібы дыханне краю чуўшы зблізку,
Я скалыхнуў удзячнаю рукою,
Далёкі пілігрым, яго калыску.*

Многа нашых сяброў пішуць сёння пра цябе, родная Савецкая Беларусь! Твой даўні прыяцель, Уладзімір Сасюра, які так хвалююча спяваў пра цябе ў першыя гады твайго росквіту, бачыў, чаго ты дасягнула самаадданай працай. І ходзячы паміж новых кварталаў, што як цуд узняліся над папалішчамі Мінска, ён напісаў:

Над будынкамі зорныя крылы,
Узняла ноч над горадам іх.
Расквітнела ў баях твая сіла,
Як і песня паэтаў тваіх...

Па праспектах і вуліцах крочу,
Разрумяніў мне шчокі мароз.
Заглядаюся ў сінія вочы,
І няма ў іх ні смутку, ні слёз...

Расквітай жа, імкніся няспынна,
Сустрэкаючы слаўны свой лёс.
Я табе ад сястры Украіны
Прывітальную песню прынёс.

Я мог бы прывесці шмат хвалюючых радкоў, якія прысвяцілі нашы сябры табе, дарагая Беларусь! Яны як выдатныя перлы любові сабраны хай не на шматлікіх, але на вельмі дарагіх нашаму сэрцу старонках гэтага зборніка. Тут вершы Тычыны і Рыльскага, Твардоўскага і Ісакоўскага, Смелякова і Пракоф'ева, Браўна і Кедрына, Судрабкала і Межалайціса, Хузангая, Кемпе — творы нашых шчырых дружбакоў з многіх савецкіх рэспублік, а таксама з краін народнае дэмакратыі і краін капіталістычнага Захаду.

І ва ўсіх іх мы адчуваем шчырую любоў да цябе, наша родная і любая маці — Савецкая Беларусь!

*І дзе б мы ні былі, мы заўсёды адчуваем шчырасць іхніх
пачуццяў, шчырасць іхніх сэрцаў да народа твайго, да неўміру-
чай славы тваёй:*

*Я да цябе кароткім шляхам крочыў,
Ён веў да сэрца, стаў маім навек,
І мне задалёк заўсёды ззяюць вочы
Тваіх азёр, тваіх празрыстых рэк...*

*Шчаслівы я, што шлях знайшоў і крочыў
Тваёй зямлёй той памятнай парой,
Што нада мною ззяюць твае вочы,
Як і Расіі роднае маёй,—*

піша Аляксандр Пракоф'еў — твой друг, Беларусь.

*А мы ўсе з удзячнасцю можам сказаць: «Шчаслівая ты,
што ў цябе так многа верных і шчырых сяброў, дарагая наша
зямля!»*

ПЯТРУСЬ БРОЎКА,
*народны паэт Беларусі,
лаўрэат Ленінскай прэміі.*

ЩАСЛИВЫ Я, ШТО ШЛЯХ ЗНАЙШОЎ І КРОЧЫЎ
ТВАЁЙ ЗЯМЛЁЙ ТОЙ ПАМЯТНАЙ ПАРОЙ,
ШТО НАДА МНОЮ ЗЗЯЮЦЬ ТВАЕ ВОЧЫ,
ЯК І РАСІЇ РОДНАЕ МАЁЙ.

ЗАПРАШЭННЕ ГАСЦЕЙ

На свята вялікае — звычай такі —
З'язджаюцца блізкія і землякі,
Па дальных і блізкіх сяброў і суседзяў
На станцыю мы на світанні паедзем.
Вазы загрымяць — каля брамы сустрэнем,
Для коней не будзе нястачы у сене!

Прыедуць машынай — страчай, весяліся,
Дарога такая — хоць бокам каціся.

А хто самалётам збярэцца ў вандроўку,
Таму на такую падрыхтуем пляцоўку,
Букетамі кветак сустрэнем гасцей
І скажам прамовы не горш за людзей.
І ўсё па парадку, як трэба, па форме,
Ад шчырага сэрца напоім, накормім.
Мы маем усё — і не можа не быць! —
Ёсць чым частаваць і куды пасадзіць.
У кубках і чарках іскрыцца віно.
Дачок запрасілі, нявестак, сыноў,

Герояў, што пільна вартуюць граніцу
На моры, на сушы, ў раёне, ў сталіцы.
На свята запросім і тых заадно,
Хто родную хату пакінуў даўно,
Што век дажываюць ад дому далёка,
А ў нашай купаліся рэчцы глыбокай,
Што сцежкі праклалі за родным парогам
І нашым карміліся смачным гарохам,
А то і мякінай, а то лебядою,
І рана спазналіся з нашай бядою.
Любуйцеся, госці, кім сталі цяпер мы,
Заходзьце ў святліцы, зірніце на фермы,
Сядзібы і школу пакажуць вам дзеці,
Ад радасці песню тады запяеце.
А перад ад'ездам да самага ганка
Пад'едуць машыны, падыдуць фурманкі,
І разам, замест развітальнага слова,
Нам песню спяеце «Бывайце здаровы».
Бывайце здаровы, жывіце багата,
Ужо ж мы паедзем дадому, дахаты.

**Аляксандр
Пракоф'еў**

БЕЛАРУСІ

Мне сняцца сны аб Беларусі.
Янка Купала

Я да цябе кароткім шляхам крочыў,
Ён веў да сэрца, стаў маім навек,
І мне здалёк заўсёды ззяюць вочы
Тваіх азёр, тваіх празрыстых рэк.

Чытаў я несмяротныя паданні,
Адным парывам злучан быў з табой,
Здалёк мне чужь тваіх крыніц ігранне,
І весяліць мне сэрца вецер твой.

Ён кажа мне, як сіл ты набірала
І хараством сярод сяцёр слыла,
Ён кажа мне, як ты з руін паўстала
І прыгажэйшай стала, чым была.

Шчаслівы я, што шлях знайшоў і крочыў
Тваёй зямлёй той памятнай парой,
Што нада мною ззяюць твае вочы,
Як і Расіі роднае маёй.

Ты за холмамі еси.

«Слова аб палку Ігаравым»

...А ты вясной прыбрана цветам,
Шуміш зялёнымі садамі.
Мне не відаць цябе адгэтуль —
За ўзгоркамі ты
Ды за палямі,
За лясамі.
На бальшаках,
Сцяжынах вузкіх —
З сваімі сінімі вачамі,
Вачамі —
Так па-беларуску!
У іх заўжды блакіт гарыць
Такі глыбокі і прыгожы...
Я і здалёк магу любіць,
Хоць так любіць не кожны можа!

СЯБРАМ

Сябры мае, браты мае павекі!
Мая любоў не ведае граніц,
Праз нівы неабсяжныя і рэкі
Да вас яна імкнецца і ляціць.

Яна пая, без песні жыць не можа,
І, вас здалёк вітаючы, яна
Ляціць на хвалі Нёмана і Сожа.
Яна — мой лёс, яна — мая вясна.

Яе пачуеце вы ў вашым краі,
Калі да вас, як вецер, даляціць;
Над ёю сонца Беларусі ззяе
І крылі вольнай песні залаціць.

І я хачу, каб на яе 'апала
Сваім святлом нягаснучым зара
Тых слоў, з якімі рос, мужнеў Купала
І Колас ведаў шчасце песняра.

ОЙ, ЛЯЦЕЛІ ГУСІ...

Ой, ляцелі птушкі
Ды бяскондай стужкай,
Ой, ляцелі гусі
Небам Беларусі.

Над вадой ляцелі
Веснавою хмарай,
Адпачыць прыселі
На возеры Нарач.

Там, дзе яны селі,—
Хвалі песні пелі,
Дзе было расстанне —
Толькі калыханне.

Там, дзе разышліся,—
Хвалі узняліся,
Дзе яны ўзляталі —
Доўга ракаталі.

БЕЛАРУСКАЯ ПЕСНЯ

Ой вы, вольныя птушкі,
Ой вы, шэрыя гусі!
Даляціце вы, гусі,
Да маёй Беларусі,
Да маёй Беларусі,
Да роднай старонкі,
А ў роднай старонцы —
Да вёскі Сасонкі.

Пракрычыце вы, гусі,
У блакіт паднябесся,
Што ідзем з перамогаю
Мы на Палессе,
Мы ідзем на Палессе
І ранкам вясеннім
Нашым сёстрам з братамі
Нясём вызваленне.

Хай яны не здаюцца,
Хай яшчэ пачакаюць,

См. № 6-46

Хай фашыстам магілу
Пад асінай капаюць,
Хай капаюць глыбока,
Хай капаюць старанна —
За вялікія крыўды,
За крывавыя раны.
А яшчэ, мае гусі,
Адшукайце дзяўчыну,
Што пайшла партызаніць
За волю краіны.
Ад мяне ёй скажыце,
Што канчаецца гора,
Што ідзе перамога,
Што убачымся скоро.

Даляціце ж вы, гусі,
Да маёй Беларусі.

ОДА

За цаглянай сцяною даўняй,
што народ наш калісь злажыў,
ў прыгранічнай крэпасці слаўнай
лейтэнант малады служыў.

Не абы-як служыў — з ахвотай
ў гэтай крэпасці баявой
гарнізонную нёс работу,
службу бацькаўшчыне сваёй.

Служба пэўная на граніцы —
ад зары да другой зары.
Недарэмна вы на пятліцах,
цёмна-алыя кубары.

...Не забудзецца ранне гэта,
помняць людзі ўсе на зямлі
дзень, калі на наш Край Саветаў
орды рушылі і пайшлі.

Ў беларускія нашы далі
наляцеўшы з зямлі чужой,
танкі доўгія скрыгталі,
вылі бомбы над галавой.

Ды, з камення ўся і металу,
як вароты, што пад замком,
непарушная крэпасць стала
на шляху варожых палкоў.

Непахісны ён быў і чысты,
гэты зліты намёртва сплаў:
амбразуры і камуністы,
радуіты і камсастаў.

Ты, Радзіма, тады не знала,
страты бачачы ўсе свае,
што ў варожым тыле трывала
пехацінцы стаяць твае.

Што на гэтай зямлі зялёнай
пад разводдзем хмар агнявых
ўсё трымаюць яшчэ абарону
радавыя палкоў тваіх.

За змаганнем — яшчэ змаганне,
за разведкай — бой, як заўжды;
ў акружэнні прачнуўся ўранні
лейтэнанцік той малады.

Не хваліўся, не канькаў потым
ён, разгневаны і худы,

за радамі калючага дроту
жывучы ў п'яволі гады.

Як прагнаў народ акупантаў
і ўзяў логава лютых зграй,
тады вызваліў лейтэнанта
дарагі і любімы край.

Ён не каяўся, не ганарыўся,
а вярнуўся з вайны ні з чым,
як заведзена, пасяліўся
у адным гарадку малым.

Жыў не бедна і не багата,
сем'янінам сапраўдным стаў,
не сутуліўся вінавата
ды былое не ўспамінаў.

А расказваў хто-небудзь з болем
аб вайне свайму дружбаку —
ён трымаўся дзіўна даволі
і як быццам бы убакў.

...Разлічыўшы тым часам планы,
пакараючы высь і даль,
сталі мы, залячыўшы раны,
у гісторыю заглядаць.

Ў пахавальныя тыя акопы
па загаду роднай зямлі
інжынеры і землякопы
з інструментам сваім прыйшлі.

І, адкрыўшы свае падвалы,
перакрыцці сваіх глыбінь,
цытадэль паволі ўзнікала
з-пад маўклівых, нямых руін.

Праяўляліся ўсюды раптам
пад руінамі і пяском
запаветы, даты і клятвы,
рэзка выбітыя штыком.

Галаву Радзіма схіліла
пад патэтыкай гордых слоў,
і расчуліла і здзівіла
ўсіх адвага яе сыноў.

Па трансляцыі і з газетай
са сталіцы па ўсіх кутках
пакацілася вестка гэта,
даляцела да гарадка.

Стол застаўлены рознай стравай,
падае віно гаспадар,
маладзейшы зрабіўся нават
лейтэнанта былога твар.

Аб'яўляцца яму не к спеху
і няёмка героем быць,
ну а ўсё ж ён пазней паехаў
ў слаўнай крэпасці пагасціць.

Тут жа гэтаму лейтэнанту
(каб дарэмна час не губляць)

пілпораў і экскурсантаў
даручылі суправаджаць.

Красамоўнічаць ён не ўмее,
але сэрцы хвалюе ўсім.
У залах памятнага музея
мы сустрэліся неяк з ім.

Ён запомніўся, нізкі ростам,
як і ціхі яго расказ.
Пінжачок яго вельмі просты,
танны, выцвілы самавяз.

І прастрэлен свінцом гарачым,
і апалены ўвесь агнём,
ні медалямі не адзначаю,
ні ў загады не ўнесен ён.

Быў паранены і забіты
ў незабыўных цяжкіх баях.
А ні гордасці, а ні крыўды
не відаць у яго вачах.

Гэта руская уласціvasць,
нам такую не пазычаць:
гераізму ўласнага сілу
ў думках нават не прыкмячаць.

БЕЛАЯ ВЕЖА

Там, дзе мірныя нівы
дрэмлюць за гарадком,
вежа ўстала маўкліва
з круглым ровам наўкол.

Сонца летам усходзіць,
снег зімою ляціць,
а яна сем стагоддзяў
непахісна стаіць

каля самай граніцы,
па-над пlynню ракі.
Ў гэтых даўніх байніцах
вы стаялі, стралкі.

Не, яны не пустыя:
хоць стагоддзі ляцяць —
вочы мужныя тыя
з іх праёмаў глядзяць.

Вежа Белая ўзнята,
быццам вежы Крамля:
той жа контур зубчаты,
тая ж наша зямля.

Ты стаіш на граніцы,
як вяршыня ў гарах,
веж чырвоных сталіцы
баявая сястра.

Між табою і імі
зыбкі мост распасцёрт,
залацісты і сіні,
ўвесь з туману і зор.

**Сяргей
Гарадзецкі**

ПРЫСВЯЧЭННЕ

Здавён нам дружба сэрцы весніць,
Зямля суседзямі вядзе.
Як спелых вішняў, жменю песень
Нясу табе ў святочны дзень.

Крывёй братэрства пунсавеюць,
Пад небам выспелі крутым —
Прымі іх голас санцавейны
Ты, Беларусь, і, Янка, ты!

1945

НОЧ ПАД МАЛАДЗЕЧНА

Ноч, поўная лістоты,
Затор грузавікоў — стрыманага гулу.
На сотні вёрст і зноўку мы ідзём.
На сотні вёрст зямля
І танкі размаўляюць хіснулася, ўздыхнула.
Яны паўзуць праз ноч з лесам і дажджом.
У хвойнай цемрадзі на гусенічных лапах
Рака грузавікоў плаве, плаве
Нырае грузавік — на захад.
І фары без канца, ліхтарык за кармой.
І строгія салдаты

Сядзяць усцяж бартоў
 у новенькіх плашчах.
 Ідуць грузавікі —
 заводаў птушаняты,
 Па лужынах асенніх
 іх пралягае шлях.
 Маўклівыя стаяць
 распяцці ля дарогі,
 Шапоча цёмны лес
 лістотаю сырой.
 Давай спяём, танкіст,
 пра дом і пра сяброўку...
 Паўночны кулямёт
 мармыча за гарой.
 Мы нібы сотні кніг той ноччу прачыталі.
 Адна такая ноч —
 як цэлыя гады.
 Ты, армія мая,
 уся ў брані і сталі,
 На вежах —
 верны знак
 шчаслівае звязды.
 Праз дождж дымяць кастры
 і горка пахне гарай,
 Туман лясны ўстае,
 паўзе між дрэў крывых.
 Схіліўся камандзір,
 гарыць сляпы ліхтарык,
 І карта ўся блішчыць
 ад кропель дажджавых.
 Народ перажыве нас,
 будзе бачыць вечна

Прыроды хараство,
і веліч,
і тугу.
Ды мне запомніцца
вось гэта ноч пад Маладзечна,
У пошуме лясным
маскоўскіх танкаў гул.
Няхай жа
і нашчадкі нашы
помняць свята,
Як прабівалі шлях мы
ў цемрадзі начной.
Плывуць грузавікі —
заводаў птушаняты.
Нырае грузавік —
ліхтарык за кармой.

1939

**Дзмітрый
Кедрын**

СТАСЯ

Тусклаю жалезкаю
Гнецда тут рака...

Стася Васілеўская —
Батрака дачка.
У цяністым парку
Стасі не гуляць,
У фальварку панскім
Ёй не баляваць.
Фурманы і лёкаі
Гоняць са двара:
Ці ж нямала ўсякага
На віду дабра?
Мочаныя яблыкі
З пограба нясуць,
Па люстэрку сажалкі
Лебедзі плывуць,
Ля плаціны кормяцца
Карпы, карасі...

Ды не пусцяць ў горніцу,
Як там ні прасі!..
Стасі ранкам сінім
Статак выганяць.
Пацеркі з шыпшыны
На грудзях дрыжаць.
Ручкамі нялоўкімі
Не замкнуць дзвярэй.
Зябка пад паддзёўкаю
З бацькавых плячэй.
Выйшлі за ваколіцу
Панскія быкі.
Як балюча колюцца
Травы-бадзякі!
Шчыплецца, кусаецца
Золкая раса.
За спіной матляецца
Хвосцікам каса —
Тонкая, дзіцячая,
Русая, свая...

Гэта ты — няшчасная
Беларусь мая!

Над пастушкай ранак
Звоніць жаўруком.
Панічоў заспаваных
Будзіць увесь дом.
Між вузлоў і кошыкаў
Селі на вазы
Пан, паненка, лёкаі,
Чэлядзь і ксяндзы.

Кіслыя іх міны,
Твары, як зямля.
Едзе у Румынію
Панская сям'я.

З грэлкамі, з падушкамі,
З рыжым шчанюком...

Ранак над пастушкаю
Звоніць жаўруком.
Адлятае смутак,
Што цяжэй свінца.
Стараста абутак
Стасі абяцаў:
За твае турботы,
Слёзы гаркаты
На пакровы боты
Атрымаеш ты.
...Хутка ўжо гарадамі
Восень прыбяжыць.
Бот адзін зароблены,
Як там ні кажы.
Статак не рассыплецца —
Скошаны лугі.
— Хоць бы добра выспацца!..
Будзе і другі.—
Глянй, за пералескамі
Пеніцца рака,
Стася Васілеўская,
Батрака дачка.
Бусел над крыніцаю.
Дрэмлюць ветракі...

Сталі над граніцаю
Роўныя штыкі.
Лопнула граната —
Дым па весярку.
Алы сцяг крылаты
На браневіку.
Дзесь гармата стрэліла,
І ва ўсе бакі
Спуджана разбегліся
Панскія быкі.
Як вадою з Нёмана,
Вочы заліло:
З чым, дзяўчынка, сёння ты
Вернешся ў сяло?

Яркаю вясёлкай
Раптам свет заззяў, —
Палітрук высока
Дзеўчыну падняў,
Ласкава пагладзіў ён
Цёплаю рукой:
— Заўтра будзе радыё
Гаварыць з табой!
З пугай за ваколіцу
Больш не гнаць тавар,
Заўтра, Стася, школьніцай
Сядзеш за буквар.
З палкай ды з манеркаю,
Меншая сястра,
Заўтра піянеркаю
Станеш ля кастра.
Ці ж табе іголкаю

Латкі прышываць?—
Будзеш камсамолкаю
Ў небе ты лятаць,
Старану палескую
Славіць у вяках,
Стася Васілеўская,
Батрака дачка.

Больш табе не трэба
Кланяцца панам.
Бачыш, сонца з неба
Шчодро свеціць нам.
Над тваімі нівамі —
Мірны сцяг зары,
Зорка пяцікрылая
Над табой гарыць!

1939

**Яўгеній
Вінакураў**

СІНЬ

Мяне ў Палессе занясло.
Там за погоркамі, лясамі
Есць беларускае сяло
З вяснова-сінімі вачамі.

З вядром дзяўчынка ля ракі
Ступае босай па адхоне.
Нібы блакіту аганькі,
Абпаляць вочы з-пад далоні.

У шыняльку — о хват-салдат! —
Мужчына тупае ў адрыне.
Гукні — узніме ён пагляд
З глыбокай, бы ў азёрах, сінню.

Брыдзе старая праз ільны
З грыбамі, кульбаю крывою,
А вочы — поўныя яны
Блакітнаватага спакою.

Пяць каля плота маладух
Крычаць, пляткараць, уздыхаюць.
А вочы

— захлынае дух! —

Так яркай сінню палыхаюць.
Дзяўчаты!

Толькі позірк кінь —
Бянтэжлівыя чарадзейкі,
Пачырванеўшы,
дораць сінь,
Як заповітны скарб, праз вейкі.

ЗІНКА

1

Леглі мы пад густой ялінай
І чакаем: пачне святлець.
На сырой і прадроглай зямлі нам
Пад адным шынялём цяплей.

— Чуеш, Юлька, я — супраць смутку,
Але сёння ён сэрца мне рве.
Дома, ў яблычным ціхім закутку,
Мама, мамка мая жыве.

У цябе ёсць сябры, каханы,
У мяне — толькі мама адна.
Пахне ў хаце хлебам духмяным,
За парогам бурліць вясна.

І здаецца старой: сад бялюткі
Так чакае дачку, так заве...
Чуеш, Юлька, я — супраць смутку,
Але сёння ён сэрца мне рве.

...Нам сагрэцца як след не ўдалося,
Раптам чуем загад: «Выступаць!»
Крочыць зноўку салдат светлакосы
У сырым шынялі да пят.

2

З кожным днём становілася горш нам,
Забывалі пра ежу і сон.
Ў акружэнне трапіў пад Оршай
Парадзелы наш батальён.

Зінка нас павяла ў атаку.
Па варонках, ярах, па раллі
Праз смяротны рубеж на ранку
Мы прабіцца усё ж змаглі.

Не жылі пасмяротнай славай —
Мы хацелі са славай жыць.
...Дык чаму ж у бінтах крывавых
Светлакосы салдат ляжыць?

Не цела я накрывала,
Зубы сцяўшы, сваім шынялём...
Беларускія ветры спявалі
Пра разанскі у яблынях дом.

3

— Чуеш, Зінка, я — супраць смутку,
Але сёння ён сэрца мне рве.
Дзесьці ў яблычным ціхім закутку
Мама, мамка твая жыве.

У мене їсць сябры, каханы,
У яе ты была адна.
Пахне ў хаце хлебам духмяным,
За парогам бурліць вясна.

І старая ў квяцістым плацці
Ля іконы застыла ў мальбе.
...Я не ведаю, як напісаць ёй,
Каб яна не чакала цябе?!

БЕЛАРУСКАЯ ПЕСНЯ

Што гэта?
Дыхнула пахам кветак,
Свежасцю павеяла з азёр,
Спелым жытам зашуршаў палетак,
Мурагамі — лугавы прастор.
Што гэта?
Дубровы зашумелі,
І я ў ззянні ранішняй пары
Раптам нівы ўбачыў і бары,—
Гэта беларускія сябры
Песню беларускую запелі.

Вось яна крыху засумавала,
Ўспомніўшы былой нядолі дні.
Вось яна маланкай запугала,
Гнеўнай, агнявой — у вышыні.
Вось вясёлкай радаснай, бліскучай
Асвятліла шыр дняпроўскіх вод,—
І, з усёй душой яго павучай,
Нібы ўвесь убачыў я народ.

Не ў лапцях, не за сахою ходзіць
З вечнай спадарожніцай бядой,
А я ўбачыў — ён трывала ўзводзіць
Шчасце Беларусі маладой.
Я яго пабачыў за камбайнам,
Сонцам азароных мірных ніў,
Я яго пабачыў за камбайнам,
Дзе пшаніцы залаты разліў.

Я пабачыў, як ён светач рання
Нёс у глуш спрадвечную лясоў,
Я пабачыў, як у дні змагання
Ён на ворага бясстрашна йшоў.

Ды ваеннай песні таюць гукі,
Заціхаюць, песня адплыла...
І, згадаўшы мужнасць, бітвы, мукі,
Песня славы голас узняла.

Гучная, як мора, разліўная,
Выплыла вясельная за ёй,
А пасля, красуня маладая,
Тупнула «Лявоніха» нагой.

Ў мае вочы глянула:
— Дзень добры!
Ты сястра альбо нявеста мне? —
І пайшла ў круг з перастукам дробным,
То плыве, то ластаўкай мільгне.

І прыпеўка жартаўліва льецца,
Грукаюць падкоўкі да зары...
Вось і дзень. Са мной — мае сябры,
Песня беларуская пьецца.

ГАРМОНІК

Забудзеш ты
і акружанне,
І тыф,
і мёрзлую траву.
Пасля чацвёртага ранення
На суткі вырвешся ў Маскву,
І зноў паўстануць прад вачыма:
Пад Віцебскам
асенні шлях,
Нябожчыца ў смуге ляшчыннай
З вадою мутнай у вачах.
Ты засумуеш ў ціхім доме,
Не развітаўшыся, збяжыш,
І ўсё праз той губны гармонік
(Іграў пад вокнамі малыш).
І ўспомніў ты,
як ледзь жывога
(«Сыноч!» — бабулі ўслед раўлі)
Пад смех
гармоніка губнога
Да ямы карнікі вялі.

КАМУНІСТ

Прысвячаецца
Герою Савецкага Саюза
У. Е. Лабанку

У бары партызанскім пануе спакой непарушны,
Толькі сосны вяршынямі ледзьве ў сіначы варушаць.
Па сцяжыне іду я з былым партызанам, з героем, —
Тут паранены быў ён, а тут вось камандаваў боем...
Ёсць пра што расказаць — толькі слоў для сябе
не знаходзіць,
Як яго ні спытай — пра другіх ён гаворку заводзіць:
Вось такі быў герой, і такі... Пра сябе — анічога.
А герой жа ён сам — на Палессі спытайся ў любога!
Бо здараецца ж так — чалавек і бясстрашны, і бравы,
Толькі сціпласць знікае, не ўжыўшыся з гучнаю славай...
Ты ж прайшоў праз агонь, зведаў горыч пякельнага бою,
І прыйшла к табе слава, і сціпласць былая з табою.

Якаў Хялемскі

* * *

Прысвячаецца
Аркадзю Куляшову

Беларускія рэкі
Гучаць, як у лузе жалейкі.
Зазвініць Вілія —
Адгукнецца журчанне Вілейкі.

Каланада ствалоў
Узнялася над Пціччу і Случай.
Назвы рэк дарагіх,
Як лясныя крыніцы, павучы.

Вербы спяць ля Друці,
А бярозам не страшна вясною
Ў плынь па грудзі зайсці
І дзівіцца Беразіною.

Сож пая ў лазняку,
Па лугах разліваецца Прыпяць,
Гэту свежасць да дна
Нават летняму сонцу не выпіць.

Падгалоскі звіняць
Безымянных рачулак вясновых,
Напаўняюць прастор
Беларускаю шчыраю мовай.

У гаях залацістых
Блішчаць рукавы і затокі,
Пад птушыны напеў
З асакою шапочуць прытокі.

Белавежская пушча
І чашчобы палескага бору
Адбіваюцца ў люстрах
Маўклівых стаўкоў і азёраў.

За ракою рака —
Ў пераклічцы з сябрамі навечна,
І радок да радка —
У паэме ўрачыстай,
сардэчнай.

ПРАРЫЎ

Было балюча нам
ісці,
ноч беспрасветную клясці,
і ў шапкі кашляць, і маўчаць,
і коням морды заціскаць,
і слухаць ночы навывлёт,
як чвякае вада балот:
«Маўчаць!

Маўчаць!

Маўчаць!»

І вось ударыла
«Ура!»,
ўзляцела ў вышыню,
нібы маўклівая гара
загаварыла ўпершыню.

Нібы грымеў каменяпад,
не знаючы мяжы.
Прарваўся з лесу наш атрад
на доты, бліндажы!

Ў чырвоны вогненны прасвет
спалоханных ракет
лес выскачыў!

І — з каранёў! —
пусціўся
ў скокі

між агнёў!
З вінтоўкамі наперавес
бег у атаку лес;
праз кулі
беглі
наўпрасткі
кубанкі,
хусткі,
башлыкі,
папахі,
шлемы і брылі,—
усе, што моўчкі ўчора йшлі,
свой голас раптам як знайшлі.

Патронаў зранку не было,
а тут знянацку немчура...

І вось крычалі, каб «ура»
патроны замяніць магло.
Крычалі — цішыні назло! —
і накрычацца не маглі.

Гляджу, сцякаючы крывёй,
баец ускінуў голас свой
над морам крыкаў і галоў.
Плылі насілки на плячах,

паранены «ура!» крычаў,—
крычаў, адхаркваючы кроў...
Калолі кулі з цемнаты,
свістаў свінец ва ўсе бакі.
Раскрыўшы ў лютасці ірты,
ляжалі мерцвякі,
крычалі мерцвякі!..

Ў стракатай блытаніне рот
яшчэ стракацей і дзічэй
і невайсковы стаў народ.

Усе, хто ўцёк пад схоў начэй,
хто ўратаваўся ад пагонь,
стаіўшыся ў лясной глушы,
хто трутам здабываў агонь,
як продкі,

ставіў шалашы,—
усе, хто мёрз у дождж і ў золь,
ваду балот з далоні піў,
хто ў сэрцы меў таксама боль
і крыку досыць накапіў,—
усе, хто глух ад нематы,—
жанчыны і барадачы,
падлеткі, бабкі, дзетвара,—
раскрыўшы ў лютасці ірты,
дубіны ўзняўшы, рагачы,
з атрадам грывнулі «ура!».
І каб адзін хоць быў патрон —
пусціць фашыстам наўздагон.
Страляла толькі немчура.
Ды між трасіруючых куль,

з надзеяй: пан або прапаў —
хутчэй!
штомоцы!
як адзін! —
пайшлі красаць прыклад і дрын
па касках,
спінах,
чарапах...
І фрыц, што зведаў страх атак,
пачуў, як устаюць,
скрыпяць
пад каскай валасы!

Ці не грымяць снарады так,
як помсты галасы?
Больш мінамёт брахаць не мог,
і трэск свінца замоўк...
Перад натоўпам па начах
ляжаў цяжкі бязгучны шлях,
а ён усё яшчэ крычаў,
за тыдні ўсе, што так маўчаў!

...І ў гэтай буры грамавой
адзін, спакойна і без слоў,
з прыклада жорсткаю травой
мазгі сціраючы і кроў,
наш баця
сэрцам слухаў тых,
хто моўчкі крочыў у страі,
бярог свой голас, быццам штык,
які спатрэбіцца ў баі.

Нам лес падаў світальны знак —
ён паступова стаў радзець...

А баця мне:

«Ты знаеш, як
парод вось гэты будзе пець!..»

**Максім
Рыльскі**

НА БРАТНЯЙ ЗЯМЛІ

**Прысвячаю
беларускім сябрам**

Там, дзе калышуща густыя
Над срэбнай хваляй трыснікі,
Вам, беларускія сябры, я
Пішу вось гэтыя радкі.

Як добра, што існуе Нарач,
Як добра, што Дняпро звініць,
Як слова мілага — таварыш —
Мне шчырым сэрцам не любіць?

Хмарынкi, сонца, навальніцы
Ды круг прыветлівых сяброў,
Густыя вербы над крыніцай,
Абрысы далніх берагоў,

І перазвон сасонак гонкіх,
І радасць ранкаў веснавых,
І неба, вытканае з тонкіх
Нябачных нітак залатых,

З лускою невады, мярэжы,
Шпакі на верхавінах дрэў,
І ў сэрцы — вобраз Белавежы,
Яе спрадвечны шумны спеў...

Жывіце ў песні украінскай:
Край, дзе гняздзяцца жураўлі,
Краса адноўленага Мінска
І наша дружба на зямлі!

БЕЛАРУСЬ

Беларусь, сястра, ў вас мэта з Украінаю адна
І душа святлей красою ярка-сонечнага дня.
З рускім сябрам, родным братам,
Ў працы радаснай заўзятай —
Дум супольных глыбіня!
Беларускі край зялёны, чыстым полымем чырвоным
Нашы сцягі хай гараць,
Хай Арэсы-рэчкі воды
Жывяць вёскі і заводы,
Нашы песні хай звіняць!
Краю Коласа й Купалы,
Разам мы нядолю зналі,
Разам волю здабылі!
Дык прымі ж ты слова брата
З урачыстасцю ў дзень свята —
Дзень пашаны і хвалы!
Ў даўніх пушчах Беларусі Каліноўскага Кастуся
Ўспамінае пакаленне смелых маладых людзей...
Ў камунізм, да светлых даляў
Партыя цябе і далей
Шляхам ленінскім вядзе!

ДРУЖБА ШЧЫРАЯ

Над ціхім плёсам золкі вечар,
А хвалі дыхаюць цяплом.
Аб дружбе шчырай і сардэчнай
Са мной прыходзіць песня ў дом.

На той зямлі, дзе плешча Нарач
І льецца ўдаль Дняпро званчэй,
Дзе слова роднае «таварыш»
Для нас штодзень гучыць радней.

Ці дзень, ці ноч, дождж ці марозы —
Народ прыветлівы наўкруг.
Па-над ракой густыя лозы,
У сіняй дымцы росны луг.

І перазвон высокіх сосен,
І спеў птушыны раніцой,
І неба — быццам зняў хто з кросен
Цяжкога кужалю сувой.

Рыбацкі стан на узбярэжжы,
Вясёлых птушак звонкі спеў,
І ў сэрцы памяць Белавежы,
Як векавечны пошум дрэў.

Дык слаўся ў слове украінскім,
Край песень, векавых бароў,
Краса яго сталіцы — Мінска
І дружба шчырая сяброў.

БЕЛАРУСІ

На вуліцах праслаўленага Мінска
Настрой святочны, радасці пячаць...
Там рускай, беларускай, украінскай
Ды іншых моваў галасы гучаць.

О Беларусь, ты ўся красой заззяла!
І столькі ўсюды творчага цяпла!
Быў час: цябе няволя прыгнятала,
Але ты дух свабоды зберагла.

Ніякія цябе не сцёрлі сілы
І не сатруць тваю красу, вясну.
У рэвалюцыю ўзняла ты крылы,
Да сонца ты ўзняцела ў вышыню.

Ты ў буры нарадзілася праменнай,
За волю твой народ на бітву ўстаў.
У час той ленінскі бяссмертны геній
Па-над табою ў барацьбе лунаў.

Калісьці твой народ хацеў на кроснах
У змрочных хатах выткаць шчасця дзень.
Цяпер ты, Беларусь, ардэнаноснай
У камунізма слаўны век ідзеш.

Калі ж прыйшлі фашысты лютым збродам,
Нямала ты зазнала гора, зла.
Але з братамі, з рускім ты народам,
Разбіўшы путы, зноўку расцвіла.

Цябе нягоды лютыя не сцёрлі
І не сатруць. Вось паглядзі кругом:
Народаў дружба крылы распасцёрла,
Мы з ёю і дужаем, і расцём.

Нам гэта дружба шчасця дні саткала.
Яна, нібы бярозу з гор рака,
Жывіла Багушэвіча, Купалу,
Шаўчэнку, Украінку і Франка.

Цяпер яна яшчэ ярчэй палае.
Ты асяні нас, дружба, асяні!
Вітаю вас, браты мае, вітаю,
Адной матулі дочки і сыны.

Не раз'яднаюць нас цяпер нягоды,
Бо з арміяй сваёй на варце мы.
Ад усяго ўкраінскага народа
Прывет сардэчны, сонечны прымі.

БЕЛАРУСЬ

Колькі год адышло, праляцела...
Той жа горад і ў тую ж пару
Зноў, як роднага сына, сустрэла
Трэці раз ты мяне, Беларусь.

Над будынкамі зорныя крылы,
Узняла ноч над горадам іх.
Расквітнела ў баях твая сіла,
Як і песня паэтаў тваіх.

А калісь... Тыя дні прыгадаю;
Што было, тое з часам сплыло.
Не было тады нават трамваю,
І калгасаў тады не было.

Неабдымныя нашы прасторы.
О, як шчасны мы ў гэтыя дні.
На загонах грукочуць маторы,
Электрычныя ў вёсках агні.

Па праспектах і вуліцах крочу,
Разрумяніў мне шчокі мароз.
Заглядаюся ў сінія вочы,
І няма ў іх ні смутку, ні слёз.

Маладая краіна! Ад сэрца
Гэта песня пачуццяў маіх.
О, якою тут радасцю льецца
Горды спеў піянераў тваіх.

Беларусь, ты як сонца са мною,
Як юнацкія мары мае.
Асвятліў нас праменнай вясною
Ордэн Леніна — славы твае.

Расквітай жа, імкніся няспынна,
Сустрэкаючы слаўны свой лёс.
Я табе ад сястры Украіны
Прывітальную песню прынёс.

Хай гучыць у шчаслівай краіне,
Славіць дзён камунізма пару.
Добры дзень, добры дзень, Беларусь,
Сінявока сястра Украіны!

Любой Забашта

Беларусь, Беларусь! Ты выходзіш не ў світцы вясковай
І не стогнам жалейкі здалёку вітаеш гасцей,
Агняцветы плацін ты адзела, а ў пушчы й дубровы
Паўплятала сабе многа стужак блакітна-шаўковых,
І твае над зямлёй песні новыя льюцца званчэй.

Помнім, як ты праз вогнішчы і папялішчы мяцежнай
Партызанкай ішла па ўзарваных табою пуцях
І твая ад агню тлела вопратка на ранах свежых,
Але ты і тады ўпарта лезла па спаленых вежах,
Каб над Мінскам узняць свой геройствам азорапы сцяг.

Сведкаю перамог паднімаюцца вежы Сафіі,
Навагрудчыны сцены, Заслаўля старыя муры,
І Дняпро, што цячэ аж з-пад самага сэрца Расіі,
Быццам дружбы рука, што падана праз Оршу на Кіеў,
Каб жылі вечна разам тры кроўныя нашы сястры.

Вось цябе зноў дзяўчынаю бачу я ў цёплым світанні,
Ў сініх зрэнках чытаю душу маладую тваю,

І плячо тваё чую пры стрэчы і пры развітанні,
І знаёмы мне ўзор на тваім рукаве пазнаю.

Прыпаду да зямлі і пачую стук сэрца гарачы,
Ручаі, быццам жылы, б'юць з лёхаў таемных зямных
Беларусь, Беларусь! Калі плачу, ад радасці плачу,
Як люблю я напевы задумлівых вёсак тваіх!..

СЯБРОЎКА

Бачу ў цішы вёскі, рукава мярэжку,
Да Купалы Янкі ходжаную сцежку.

Празвіні у сэрцы, беларусаў мова,
Песняю ці вершам, буйна і шаўкова.

Нагадай сяброўскую мне красу-удачу,
Што заўжды здаецца шчырай і гарачай.

Я ў вачах сяброўкі, ў песні Белай Русі
Тваімі, Украіна, песнямі нап'юся.

Бо спляліся песні, як карэнні дуба,
Песня беларусаў, як свая, нам любя.

Там, дзе Нарач плешча хвалямі крутымі,
Бачылі мы ўсюды — з намі пабрацімы.

Там, дзе абеліскам слава увянчана,
Неслі мы героям кветкі на Івана.

Дзе лясы вянкамі аж да Маладзечна,
Партызаны слаўныя стрэлі нас сардэчна.

Дзесьці за гарамі Белавежа-пушча,
Будзе наша доля, слава — неўміручай.

Мікола Нагнібада

НА ПЕРШЫ ПРЫЕЗД У БЕЛАРУСЬ

Ні я, ні бацькі мае тут не бывалі,
А роднае ўсё тут, клянуся!..
З даўняе песні Янкі Купалы
Чулі мы аб Беларусі.

Знаем азёр яе сінія вочы,
Ведаем вёскі, загоны ільноў,
Знаем у пушчах рокат прарочы,
Як помста ўздымала народ на паноў.

Песня Купалы,
Песня Купалы,
Клікала ўдалеч мяне ты даўно!
Чуў, як сярмяга мячы гартавала,
З кужалю ткала для ран палатно.

Бачыў, як пана маёнткі гаралі,
Бачыў, як волатам стаў паляшук,
Бачыў, як вочы асілкаў сінелі
З вольнае працы і светлых навук.

Песня Купалы,
Песня Купалы,
Многа чаго расказала ты мне!
Чуў, як зязюля на шчасце кувала
Палешукам у тваёй старане.

Бачыў, як школы ўздываюцца ў полі,
Бачыў, як вырас на багнішчы сад,
І як дзірван, не ўрадлівы ніколі,
Колас падняў над плячыма дзяўчат.

Песня Купалы,
Песня Купалы,
Мяне ты вучыла яшчэ з даўніны..
Добры дзень, вёскі і Мінска кварталы,
Добры дзень, Янкавы дочки, сыны!

Ні я, ні бацькі мае тут не бывалі,
А роднае ўсё тут, клянуся!..
З даўняе песні Янкі Купалы
Навек палюбіў Беларусь я!

А ўжо гусі ляцяць

Быццам стомлены ключ у шляху лебядзіны,
Сакавіцкія крыгі у Нарач плывуць...
Зноў запахла смалой ад рыбацкай хаціны —
Рыбакі падрыхтоўваюць ветразі ў пуць.

І, згадаўшы дзяўчыну, на працы ў арцелі
Хлопец першую песню спявае вясне.
А над возерам бор, што ад бур і мяцеліц
Натаміўся шумець, шэпча ціха у сне.

А ўжо гусі ляцяць —
чарада маладая,
А ўжо кветка на ўзгорку
вясну разглядае,
А ўжо думка мая дзесь на Нарачы зараз
Залацістымі вёсламі гоніць чаўны,
А рыбацкага вогнішча першае зарыва
Асвятляе здалёку мне сцежку вясны.

Мо сапраўды ў дарогу ўжо час выязджаць?
А ўжо гусі ляцяць,
А ўжо гусі ляцяць...

БЕЛАРУСКАЕ ЖЫТА

Петрусю Броўку

На беларускім полі жыта
Паказвае мне сябра мой,
Праменнем ззяючым абліта,
Яно зіхціцца сівізной.

Спіць цішыня у ім нямая,
Над ім плыве блакітны цень.
Яно зярняты налівае
І сілы п'е з зямлі ўвесь дзень,

І распаўляе вус шаўковы,
Каб ён пад сонейкам пажоўк.
І хочацца пакратаць колас,
Адчуць ягоны пругкі шоўк.

Шчэ ён не ззяе пазалотай,
Не зацвярдзеў у ім наліў,
Ды аб жніве багатым ўпотай
Начамі ўжо не раз ён сніў.

І я па ім судзіць бяруся,
Які ўраджай збірае каса.
Жыццё мне любай Беларусі
Я пазнаю па каласах.

У БЕЛАВЕЖСКОЙ ПУШЧЫ

1

Неба не бачна. Суцэльнае вецце
З вольхі і граба столь запляло,
Быццам блукаю я ў даўнім свеце,
Быццам людзей тут яшчэ не было.
І раптам з трэскам лес хтосьці трушчыць,
Быццам бы валіць з карэннем дуб.
Выскачыў сам уладар гэтай пушчы —
Шыракагруды, магутны зубр!

Верас грабе, натапырыў шчаціну,
Сапраўдны такі беларускі МАЗ! —
Сіла ўвасоблена гэта ў машыну,
Думаю толькі: дужэйшы хто з вас?
Ці той, што з другім у лясной загародзе
У паядынку канаў ад ран,
Ці што ў Кахоўцы з людзьмі у згодзе
Перакрываў на Дняпры праран?

Матор цяжка роў, закіпаў радыатар,
Аж узмакрэў у шафёра чуб.

Гранітныя глыбы, быццам у кратэр,
Шпурляў самазвал, за кубам куб,—
На вышыню, як належыць, узнята
Марка твая — белавежскі зубр!

2

Лесу асілак, дуб ў тры абхваты,
Можна паставіць з цябе паўхаты,
І за тваёю, дубе, сцяною
Сэрцу свайму шукаць спакою;
Ты захаваеш ад бур і навалы...
Чаму ж ты хвалюешся лісцем абвялым?
Чаму так сумна падае долу
Твой абцяжараны, выспелы жолуд?
Я нагадаю табе, як другу,
Даўнюю слынную крэпасць над Бугам,
Грозныя вежы яе і байніцы
Былі непрыступныя тут, на граніцы.

Ды наваліўся вораг пяхотай...
Чаму не падпёр ты Брэста вароты?
Чаму не прыкрыў ты пышнаю кронай
Тых, хто ў бяссмерце пайшоў з гарнізона,
Хто да канца быў смелы і дужы?
Ты супраць сталі не выстаяў, дружа...

КАЛІ ЛАСКА

«Калі ласка, калі ласка»...
Не забуду тыя словы,
Словы першыя, што ў Мінску
Я пачуў у час размовы.

А пад Новы год ад сябра
Тэлеграма, нібы казка:
«Прылятаю самалётам,
Сустрайце, калі ласка!»

Ад цябе, чытач, таіцца
Аніколі я не стану...
Ад каго мне тэлеграма?..
З Беларусі... ад каханай.

І калі ў маёй размове
«Калі ласка» часта будзе,—
За гасцінныя два словы
Выбачайце мне вы, людзі!

Словы гэтыя, як песню,
Слухаў я ў Купалы дома.
Я хачу, каб словы тыя
На ўвесь свет былі вядомы.

Каб народ народу мовіў
Без усякае прыкраскі,
Цераз горы, акіяны
Каб гучала: «Ў госці просім,
Прыязджайце, калі ласка!»

МАТЧЫНА МОВА

З-пад Гомеля, з надсожскіх берагоў,
Дзе луг і лес вясной прыгожыць квецень,
Дзяўчыну, найцудоўнейшую ў свеце,
Адзін баец са шчорсаўскіх палкоў
Перапісаў на род Сцепанюкоў;

Прывёз у блізкі, але іншы край...
І, зжыўшыся з гасціннай стараною,
Яна, з тужою заўсёды, па-над мною
Па-свойму спеў складала: «Баю-бай,
Спі, мой саколík родны, засынай»...

З маленства кніжак маці не чытала
Па-беларуску... (Гэткі выпаў лёс).
А сэрца, як крыніца свежых рос,
Усе струмені родныя збірала
І мне давала, каб я шчырым рос.

Бывала — пасміхаліся з яе,
Лічылі недарэчным яе слова...

Але заўсёды — і невыпадкава —
Ёй на падтрымку землякі мае
Ішлі — і брацкаю была іх мова.

З матуляю і я не раз бываў
У тых лясах, дзе не сціхае рэха,
Куды я часта на пабыўку ехаў,
Купаўся ў рэчцы, засынаў між траў,
А правільней — ля маці засынаў.

Прыняў любоў да мілай Беларусі
Я з матчыным, як кажуць, малаком.
І жонцы, што спявае над сынкам,
Каб ён ёй у адказ хоць усміхнуўся,
Я раскажу пра маці вечарком.

Я раскажу, бо ёсць яшчэ сынкі,
Што грэбуюць не толькі родным домам,
А й слова сваё робяць невядомым,
Хоць слова тое ўсе прайшло вякі
І ім яго перадалі бацькі.

БЕЛАРУСІ

Я твой сябра ў любую пару.
Мне даўно да душы і спадобы
І заводы твае, Беларусь,
І бары, і твае хлебаробы,

І раздолле, і веліч вясны,
І між сёстрамі мілы твой голас,
І твае ўсе музыкі-сыны,
Што бацькі іх — Купала і Колас!

Твае Ганна, Мікола, Пятрусь
Сталь гартуюць, гадуюць пшаніцу...
Палюбіў я цябе, Беларусь,
Як нястомную працаўніцу!

Знае свет, у ліхія часы
Ты ўручала сынам аўтаматы,
І палкі ты вадзіла ў лясы
Для расплаты! Святое расплаты!

Ты граміла фашысцкіх звяруг,
Самалёты крышыла і танкі...
Палюбіў я цябе, Беларусь,
Як бясстрашную партызанку!

А цяпер на руінах былых
Расквітнела ты радасцю новай.
Я люблю шчырасць песень тваіх,
Тваіх вершаў чароўную мову.

Кожным словам тваім даражу,
Беражліва нашу яго ў сэрцы.
І «дзень добры» таму не скажу,
Хто ад мовы тваёй адрачэцца.

Я сурова тады пра яго,
Пэўна, грымну сатыраю злоснай.
А сягоння ад сэрца ўсяго
Я пяю пра твой росквіт дзівосны.

Па-братэрску ізноў гавару
Пра любоў да азёрнага краю.
Палюбіў я цябе, Беларусь,
І свой шчыры прывет пасылаю!

БЕЛАРУСКАЙ МАЦІ

Памяці
Уладзіславы Францаўны
Луцэвіч

Сосны ціха шумяць над гасцінцам,
Сумны бор ёй паклон аддае.
«Цёця Ўладзя» — так мы, украінцы,
Называлі заўсёды яе.

Колькі раз без яго па-над лугам
Ле клікала ўдалеч вясна!..
І пайшла да найлепшага друга
Засмучона і ціха яна.

Колькі працы і спрыту живога!
Ўсё пражытае — нам запавет.
Цёця Ўладзя! Ваш твар сёння строгі:
Вас турбуе купалаўскі свет.

Дзякуй вам, што нястомна трымалі
Сцяг жыцця да канца сваіх дзён.
Другу вернаму Янкі Купалы
Ад усёй Украіны паклон.

ДЗЯЎЧЫНА З БЕЛАРУСІ

У дарогу пара мне, дзяўчына.
Не марудзь, каля весніц старых
Развітайся са мной і галіну
Барбарысу ты мне падары.

Ці забудзеш мяне да часу,
Ці успомніш ва ўсе часы?
Беларускія зноў для Данбаса
Я сабраўся пакінуць лясы...

І імя тваё шчыра, ласкава
З цеплынёю успомню там я.
Вацлава мая, Вацлава,
Беларуска, сяброўка мая!

Сумаваць буду ў стэпах шырокіх
Па табе, як па яснай вясне.
Многа ў стэпах дзяўчат сінявокіх,
Але ты найсвятлейшая мне.

Дый не знойдзеш мяжы у краіне
Паміж лесам і стэпам нідзе.
Дзе канчаецца Украіна,
Беларусь пачынаецца дзе?

І айчына адна ў нас і слава,
Мы з табою радня удвая...
Вацлава мая, Вацлава,
Беларуска, сяброўка мая!

Я прыеду. «Чаму,— запытаеш,—
Ты спазніўся да нас завітаць?»
І, вядома, ізноў пажадаеш
Барбарысу галінку мне даць.

Дружбу шчырую нашу яскрава
Я ўспомню, табе пакланюсь...
Вацлава мая, Вацлава,
Маё сэрца ўзяла Беларусь!

Сырбай Маўленаў

ЛЯСАМ БЕЛАРУСІ

Смерць была злавесна ў палёце снарадаў,
Над пеклам пажараў яна рагатала,
Смерць дымам смуродным ахутвала ляды,
Зямлю разрывала гарачым металам.

І вецер выводзіў жалобныя гукі,
І грукат стаяў, нечуваны спрадвеку.
Лясы Беларусі стагналі ад мукі,
І боль выгінаў беларускія рэкі.

Яны не скарыліся ворагам хцівым,
Стаялі нязломна у горы і ў скрусе...
Я шлю прывітанне прыгожым, шчаслівым,
Агнём гартаваным лясам Беларусі!

ЯДВІГА

Зірнеш —
І з вачэй тваіх льецца блакіт,
Як неба тваёй Беларусі прыгожай,
Як сінь тваёй пушчы,
Як люстра ракі.
Ці толькі здалося
Мне гэта, быць можа?

О не! Бачу я,
Нібы хвалі разбег,
На тонкім паркалі
Узор вышываны...
Хацеў бы я ветрыкам стаць,
Да цябе
Каб мог прыхінуцца,
Стаіўшы дыханне...

Гадзінай цяжкаю
Ты зброю ўзяла,
Калі на зямлі тваёй
Лютаваў вораг.
У бой за Радзіму
Братоў ты вяла,
Прыгожая ў гневе,
У помсце,
У горы.
Фашысцкую нечысць
Ахопліваў страх,
Як толькі пачуе здалёку:

Ядвіга!
Ты сцяг партызанскі
Пранесла ў баях,
Адважная,
Мужная з мужных,
Ядвіга!

Радзіме Якуба і Янкі
Радней
Я стаў, як, шчаслівы,
Сустрэўся з табою.
Вядзі ж па зямлі беларускай мяне,
Па сцежках лясных,
Па зялёным прыбоі!

Ядвіга,
На Нёман мяне запрасі!
Я радасным гэтым чаканнем напоўнеў.
Скрозь ветравы гоман,
Скрозь далечаў сінь
Паедзем, Ядвіга,
На Нёман,
На Нёман!

ДАЧКА ПАРТЫЗАНА

Музе Заслонавай

Заўсёды
Аблічча яе пакідае
Усмешка вясёлая
І маладая,
Калі хто згадае
Пра даўнія дні
Суровай і цяжкай
Вайны.

Заслонаў, Заслонаў,
Фашыстам пагроза,
У тыле варожым
Знішчаў паравозы.
За ім партызаны
Адважна ішлі
Фашысцкую нечысць
Знішчаць з зямлі.

Легенда ў народзе
Хадзіла такая:
Ні куля, ні бомба
Яго не кранае.
І страх апаноўваў
Фашысцкіх ваяк,
Як толькі пачуюць
Героя імя.
Гарэў у лясах ён,
Тануў ён у рэках,
Глядзеў смерці ў твар,

Не міргнуўшы павекам.
Цяпер як жывы
Ён у Оршы стаіць,
І ў сэрцы народа
Ён век будзе жыць.

Прымі ж прывітанне,
Дачка партызана,
Ад стэпаў квяцістых
Майго Казахстана.
Высокае сонца
Хай свеціць табе,
Хай згладзіць
Маршчынку-ўспамін на ілбе!

ГАДЗІННІК ЯКУБА КОЛАСА

Гадзіннік замоўк.
І адаецца,
Не ён супыніўся,
А гэта
Спынілася шчодрае сэрца
У ціхім пакоі паэта.

За поўнач
Не спаў у ім Колас,
Складаў
І чытаў свае вершы.
Рытмічны
Гадзінніка голас
Іх слухаў даверліва першы.

Каторую зіму
І лета
Гадзіннік маўчыць
І не ходзіць.
А шчырае слова паэта
Заўсёды жывое ў народзе.

КЛЯТВА

Па зямлі,
апаганенай ворагам злым,
Я іду на рашучы бой.
Сум твой,
маці-Айчына, у сэрцы маім,
Дыхаю і жыву табой.
Смерць гадзюкай паўзе,
падступае бліжэй,
Ды не здамся я ў барацьбе.
Ведай,
маці-Айчына, ад смерці мацней —
Гэта сына любоў да цябе.
Ад расправы
нікуды не дзенецца кат —
У сэрцы гневу няўсцішны прыбой.
Помсціць,
маці-Айчына, твой сын і салдат,
Я пакляўся крывёю сваёй.
Знойдзе вораг магілу
ў прасторах тваіх.

Ні на крок я не адступлю!
Дзякуй,
маці-Айчына, за радасны міг —
Я цалую
святую зямлю...

*Люты 1943 года,
Беларусь*

НАД МАГІЛАЙ ПАРТЫЗАНКІ

Яшчэ магіла не ўтравела,
Хоць не спазнілася вясна.
А над магілай
аўдавела
У галавах стаіць сасна.

Тут маладая партызанка
Спачыла ля дняпроўскіх стром.
Яе не збудзіць на світанку
Чаканай перамогі гром.

Яшчэ дагэтуль у прасторах
Лунае голас малады.
І помніць недабіты вораг,
Як сэрца стыла ад жуды.

Не знала страху партызанка,
На дзёрзкі подзвіг ідучы.
І стужкі агнявой маланка
На шапцы бліскала ўначы.

Стаў родным домам лес зялёны.
І з лёгкае яе рукі
Ляцелі ў прорву эшалоны —
У рай траплялі чужакі.

Сцяжыны мшыстыя, дарогі...
Як шмат дзяўчына іх прайшла.

Не дачакала перамогі,
А ворага перамагла.

Мой шлях на захад —
Шлях суровы.
Нянавісць не стрымаць маю,
З сасною ў варце ганаровай
Я над магілаю стаю.

Эгам Рахім

МІНСКУ

Перажыў ты грозную навалу,
Ты з руін падняўся, як герой.
О, як сэрца ціха сумавала
Над блакітнай Свіслаччу-ракой!

Колькі сілы, колькі дружнай працы
Людзі прыкладалі дзень пры дні,
Каб нанова выраслі палацы,
Каб заззялі мінскія агні.

Знаю я, што многія паэты
З пачуццём, з запалам маладым
Славілі не раз твае праспекты,
Славілі бульвары і сады.

Ды і я хацеў бы, мілы горад,
Пра пачуцці вершам расказаць:
Ты, як казка, велічны і горды,
І цябе не сорам пакахаць.

Бо за што на свеце пі вазьміся —
Разам мы — у шчасці, ў барацьбе.
Землякі — ташкентцы, харэзмійцы
Думаюць і помняць пра цябе.

І цяпер ты прымеш, безумоўна,
Нашу дружбу, шчыры поціск рук.
...Ніткі нашай белае бавоўны
Цягнуцца з Харэзма ў Беларусь.

ДОМ ПЕРШАГА З'ЕЗДА РСДРП

Звычайны дом — гісторыі пачатак,—
Той, што вядомы на планеце ўсім.
За семдзесят гадоў у будні й святы
Мільёны сэрцаў пабывалі ў ім,

У гэтым простым доміку драўляным;
У цемры ночы ранак запалаў,—
Ішоў сюды з Расіі дзень жаданы,
Імя ён нашай Партыі даваў.

Пусцілі слых, што ў сакавіцкі вечар
Бяседа тут звычайная была.
А ў доме губернатарскім аб нечым
Насустрач позна гутарка ішла.

Сабраўшыся мо на чыесь памінкі,
Ніхто там думкі ў галаве не нёс,
Што тут у час звычайнай «вечарынкі»
Планеты нашай вырашаўся лёс.

Абняць хацеў даліну бурны вецер,
Была ў краіне змрочная пара.
Бяспраўе папавала скрозь па свеце,
А тут надзеі ўспыхнула іскра.

Выходжу з дому ў гэты дзень вясенні,—
Душа паўнятка радасных надзей.
І сэрца новым поўніцца натхненнем —
Шчаслівых бачу навакол людзей.

ВЕЧНЫ АГОНЬ

Іду я плошчаю да Абеліска.
Ён — сведка нашай мужнасці ў баях.
Нямала тут людзей нам родных, блізкіх.
Прайшлі байцы свой пераможны шлях,
І ў гонар іх названа плошча ў Мінску.

Над ёй у дзень вялікай Перамогі,
Як крылы, мы ўздываем мноства рук.
Прайшлі героі слаўныя дарогі.
Я аддаю паклон ім, брат і друг,
Як самы просты
Паміж простых многіх.

Святая невядомая магіла
На месцы нашай славы і любві.
Мяне зямля на подзвігі вадзіла,
Калі мы ў бой за Беларусь ішлі,
Зара зардзела — колеру крыві.

Цяпер гарыць агонь тут вечнай славы
І свеціць нам нягаснучым святлом.
Нашчадкі гордай, неўміручай славы!
Вы помніце, што вольны сцяг дзяржавы
Гарыць заўсёды гэтым вось агнём!

ЗНАЁМСТВА З ПАЭТАМ

Сорак другі...

Франтавы мой начлег,
Імкнуся ў маскоўскія вуліцы
ўклініцца.

Ад вакзала па іх,
як па рэчышчах рэк,
Пасажыры плывуць і плывуць
у гасцініцы.

Нарэшце я ў нумары:
дзесяцьсот сорак пяць...

Хоць і стаміўся
ад дарожнай бяссонніцы,
Чамадан пад ложак —

і хутчэй пагуляць:
З Масквою мне трэба
як след пазнаёміцца.

Як лёд,
вестыбюльны паркет блішчыць.

Сапраўды, прахалода
за гэтымі сценамі.

Але я адчуваю:
 мой верш загучыць,
 Вось-вось запалае ён словамі гнеўнымі.
 Для парога Масквы
 грымоты і стогн,
 Вораг пад Вязьмай
 вязьне лютуючы.
 Бяру аловак я,
 сядваю за стол,
 Агнястрэльнымі вершамі
 прыезд свой святкуючы.
 Пяройдучь яны праз вайну
 ў новы век
 Над крутымі дняпроўскімі узбярэжжамі...
 ...У нумар раптоўна
 зайшоў чалавек,
 Нечаканай сустрэчаю
 крыху збянтэжаны,
 Азірнуўся —
 святло мільганула ў вачах,
 І ад голасу ціхага,
 трохі нязвычайнага,
 Быццам гром пракаціўся
 ў далёкіх гарах,
 А ў пакой уварвалася
 ноч бліскавічная.
 І ён гаварыў пра Маскву,
 пра народ,
 Што ўзняўся,
 суроваю зброяю звонячы.
 Ён гаварыў,
 і паркетаваы лёд

Пацяплеў ад размовы
прыхільнае, сонечнай.
А словы з крывёю
і з громам баёў,
З партызанскаю славай
мяне пазнаёмілі.
І здалося: ў яго
між насупленых броў
Тая чорная ноч,
што навісла над Гомелем.
І сышліся ў пакоі
суровыя дні:
Хвалі Нёмана,
хвалі на ўспененай Прыпяці.
Чую: брэсцкіх фартоў
крычаць камяні,
Быццам вал агнявы
хоча ворага выбіць там.
Чую, бачу,
як сцежка у лес павяла,
З аўтаматамі хлопцы
ідуць светла-русыя.
І я зразумеў:
гэта ў нумар зайшла
Партызанская слава братоў —
беларуская.
— Дык хто вы? —
узрушана я запытаў
І глянуў у вочы блакітныя, светлыя.
— Янка Купала,—
ён мне адказаў
Голасам ціхім, ласкавым і ветлівым.

ЦІШЫНЯ ГАВОРЫЦЬ...

Якая ціша ў беларускім лесе!
Аж дваццаць год
Ніяк не можа ён
Зялёнай цішынёю наталіцца.

Узносяцца яліны-ветэраны.
Прыслухайся —
Пачуеш думкі.
Ля іхніх ног
Так рупіць разгуляцца дрэўцам
Няўрымслівым, як маладосць сама.

Ды пазірае строга цішыня —
Прыглушана смяецца маладняк зялёны.
Не ведае нічога ён
Пра чорны грукат дзён мінулых,
Таму, дурненькі, прагне шуму.

А самалёт рве з трэскам напалам
Блакітную тканіну.
І памяць мудрая старых ялін
Уздрыгвае.
У той жа міг
Спахопяцца яліны
І ўсмяшкай зелянеюць:
«Дык гэты ж наш, ён наш!»

А вечарамі казкі зноў расказваюць
Бярозкам маладым.
Але нялёгка шэптам
Пра навальніцы гаварыць.

Якая ціша ў беларускім лесе!

ГАЛУБЫ НАД МІНСКАМ

Нібыта артэрыя, кожная з вуліц
Віруе, гамоніць у поўнай красе.
Ніхто тут усмешкі ў рукаў не затуліць —
Ідзе чалавек і вясёлку нясе.

Здаецца з празрыстай вадою крыніца
Падступіць і радасцю светлай бруіць.
А сэрцу і зроку не наталіцца —
Такая яснота над Мінскам стаіць!

Такая яснота у матчынай песні,
Якой немаўлятак люляе сваіх,
Такая яснота ў бясконцасці весняй
І ў торных дарог аднагодкаў маіх.

А неба над Мінскам, як мора без краю,
Успеніцца раптам і кінецца ніц —
У чысты блакіт галубы узлятаюць,
Між намі і марай трывалая ніць.

Сыходзіць маўчанне тады к абеліску
І вечны агонь атуляе сабой.
І з Брэсцкіх байніц і з лясоў, што пад Мінскам,
Наката гудзе незмаўкаючы бой.

А з неба на плечы плыве шалясценне.
Руку узнімі і рукою дастань!
О тое, што дзіўным назвалі, імгненне,
У небе над Мінскам ты вечнасцю стань!

ВЫЗВАЛЕННЕ

Гарматы абвясцілі наступленне.
Мы Беларусі неслі вызваленне.
Дзень памірае
Хмуры, невыносны.
Ідзём утрох
Пад каравулам соснаў.
Як вартавы,
Што толькі стаў на пост,
Агледзеў месяц
Вышыню з нябёс.
Рыпіць марозна вузкая сцяжына...
Стаіць між сосен
Ціхая хаціна.
У хату ўнеслі доўгае маўчанне
Суровыя мае аднапалчане.
Тут, пад страхою,
Дзе вайна шугала,
Жыццё над смерцю
Сцяг свой узвышала.
Тут чалавек

На свет з'явіўся сёння
І ўночы закрычаў,
Нібы спрасоння.
Вайна, што ўсё на свеце руйнавала,
Жыццё жанчыне-маці даравала.
У лесе,
У хаціне,
Тут адна
Ляжала занямоглая яна.
Мы ж тут спыніліся,
Сюды прыйшлі,
Прынеслі волю
Мадеркам зямлі.

Салдацкі хлеб
Мы дзелім напалам:
— Вось цукар вам,
Ён не патрэбны нам...

На досвітку
Пайшлі мы ў белы свет,
І нам жанчына
Паглядзела ўслед.
А да жыцця —
Да матчыных грудзей
Цягнулася дзіця
Бліжэй, бліжэй.

Глядзеў на нас,
Пачаўшы светлы век,
Пазбыты гора
Новы чалавек.

ПАЎЛІНКА

Валасы пад касынкай —
Шаўкавісты лянок.
— Добры вечар, Паўлінка,
Знаю я, ты — здалёк.

І таму я пытаю,
Што цябе прывяло
З беларускага краю
Аж у наша сяло?

Дык ідзём, прыгажуня,
Ці то ў клуб, ці на жок,
Пасядзім, патанцуем,
Правядзём вечарок.

Ды шчабеча дзяўчына:
— Дзе ж твая галава,
Не да танцаў, хлапчына,
Ў час гарачы жніва.

І кажу я без тайны:
Не хачу танцаваць.
Прыбыла ж я з камбайнам
Ураджай сабіраць.

Не пайду я на песні
Ні на жок і ні ў клуб,
У мяне на Палессі
Ёсць мой любы Якуб.

Ў цішыні вечаровай
Я ўздыхаў і марнеў,
Не сказаўшы ні слова,
Я пайшоў ад яе.

Я пайшоў. Ці ж касынку
Ўбачу гэткую я?
Эх, Паўлінка, Паўлінка,
Кветка, радасць мая.

Ашот Грашы

ДРЭВА НАД БУГАМ

Гордае, скалечанае ў бойцы,
Цягнецца да неба ўсё ж яно,
Хоць агнём спалілі яго бомбы,
Хоць гранаты рваліся ля ног.

Дрэва, што пад націскам варожым
Шапацела маладой ліствой:
— Я клянуся быць непераможным,
Быць заўсёды з роднаю зямлёй.

Дрэва, што пад бурай устаяла,
Не схіліла гордай галавы
Перад ветрам, полымем, металам,
Нібы верны клятве вартавы.

З ім, зеленакосым, летуценным,
Справіцца снарады не змаглі.
Не, не вырвеш чэпкае карэнне
З роднае, абжытае зямлі!

Пад свінцовым ліўнем смертаносным
Ў дзень цяжкі, трывозе баявой,
Як салдаты, паміралі сосны
Каля Мінска, Вязьмы, пад Масквой.

Рускія бязмежныя прасторы...
Пад снягамі — трупы чужаніц...
Краю партызанскага дарогі,
Водбліскі трывожныя зарніц...

Віску бомб не чулі нашы лозы,
Сонечнай Арменіі сады,—
Гэта ж беларускія бярозы
Засланілі іх у час бяды.

Дрэва каля Буга цёплым летам
Выпрастала пачарнелы стан,
Пазірае на прастор сагрэты,
Як вайны апошняй ветэран.

Пояць раўчукі яго карэньне,
І звіняць жывыя галасы.
Ветэрану гордаму на змену
Вырастаюць новыя лясы.

У пшанічным стэпе зелянеюць,
Ў мірны дзень стаяць яны ў страі,
Адбіваюць націск сухавею,
Нібы пагранічнікі ў баі.

НА РАДЗІМЕ ЯНКІ КУПАЛЫ

Цвітуць азёрныя купавы
На той зямлі, дзе жыў Купала.

Звіняць вясёла ручаі,
Ім падпяваюць салаўі.

Прыносіць вецер вестку людзям:
— Тут ураджай багаты будзе!

Шуміць калоссе на палях:
— Якая шчодрая зямля!

Узняўся дуб, як цар прыроды,
А побач карпусы завода.

У промнях ранішняй зары
Палац узводзяць муляры.

Расці, расці, палац трывалы,
На той зямлі, дзе жыў Купала!

Я з песняй ў сэрцы тут хаджу,
На мірную зямлю гляджу.

Здаецца, ўсё мне тут знаёма,
У кожным доме я, як дома.

І знаю, шчэ не раз вярнуся
Да ніў квяцістых Беларусі.

Навекі ў сэрца мне запала
Зямля, дзе жыў, тварыў Купала.

ПРЫВІТАННЕ БРАТЭРСТВУ

Хто не бачыў,
Як ружы улетку растуць? —
Раскрываюць пялёсткамі дзіўны арнамент.
Беларускі,
Як белыя ружы цвітуць, —
Сінявокія сёстры смуглявых армянак.

І яны, беларусы,
Спрадвеку живуць.
Як армяне,
Жыцця не ўяўляюць без мовы.
З невычэрпных крыніц праз гады дастаюць
Дыяменты павучыя — родныя словы.

Свет не ведаў,
Не ведае нацый малых.
Зблізку й зоркі, як сонца,
Праменні цярусяць.
Акіян не заменіць крыніц трапяткіх,
А крыніцы — армяне і беларусы.

Мова кожная пышна цвіце у вяках,
Як бяссмертныя макі і белыя ружы.
І ніколі не знікне іх колер і пах —
Так бяссмертны армяне і беларусы.

Кажуць,
Нацыя кветкай цвіце на зямлі,
А ўсе нацыі разам — вясёлка ў праменнях.
Хто не бачыў,
Як гэтыя кветкі цвілі,—
Паглядзіце:
Цвітуць Беларусь і Арменія.

Хто над светам уздумае ставіць сцяну,
Той загіне.
Такая ўжо воля народаў.
Хто адважыцца вынайсці мову адну,
Той загіне,
Пракляты людзьмі назаўсёды.

Беларусь,
Нібы белая ружа, цвіце,
Як пунсовыя макі — па свеце армяне.
Кветка дружбы ўсіх нацый
Расце і расце
І ніколі на роднай зямлі
Не завяне.

ПЕТРУСЮ БРОЎКУ

Прыйдзі ў мой край як самы госць жаданы —
І трапіш ты ў абдымкі Ерэвана,
Лугоў нагорных ці гаючы водар,
Абрус гасцінны для цябе — заўсёды.

Табе засвеціцца жывым экранам
Крышталь іскрысты горнага Севана.
Пачаставаць цябе ад сэрца рады
Даспелыя дарункі Арарата.

Паедзем мы з табою рана-рана
Туды, дзе пеніцца віно Раздана,
Туды, дзе ў скалах скачуць звонка рэкі
І дзе блукае ад стагоддзяў рэха.

Магчыма, тут ты адшукаеш слова,
Каб век Арменіі уславіць новы,
Яе сады і мудрую прыроду
І шчырасць, дабрату майго народа,

Яго багацце, векавую мужнасць...
Спляцеш вясёлку ты сваю на дружбу.
І будзе ззяць яна нам пастаянна
Ад Мінска любага твайго
да Ерэвана.

КАПІТАН ГАСТЭЛА

Заўсёды людзі падуладны смерці,
Як і адвечная жыцця рака.
Ды смерць бывае — з памяці не сцерці
Дрымучым і разважлівым вякам.

...Зямля гарыць, зямля дрыжыць ад гулу,
І сунуцца рады фашысцкіх зграй.
Радзіма ў бой сыноў сваіх гукнула.
Гарніст, трывогу грозную прайграй.

І пракацілася яна высока,
І ўскалыхнула сэрцы, як прыбой.
І сіганулі ў неба горда сокалы
На бой смяротны, пераможны бой.

Трывожным громам неба загрымела,
Заслаў яго гаркавы чорны дым.
...Глядзіць на край свой капітан Гастэла,
На родныя палеткі і сады...

Палаюць хаты, сосны, быццам свечкі,—
Тут пахадзіў тупы, каваны бот...
Вось і яны, хто край прыйшоў нявечыць,
Хто у чужы забраўся агарод.

Прымі ж адплату, крыважэрны вораг!
Табе сустрэчу мы наладзім так...
Змяшаліся ў адно свінец і порах
У грознай буры ярасных атак.

Прашылі неба агнявыя ніткі,
Здаецца, распаролі навылёт...
Скуголяць люта і гырчаць зеніткі
На кожны з эскадрыллі самалёт.

Бушуе бой. Стаў цёмнай ноччу ранак.
І паліць смага, просяць вусны піць...
А недзе ходзяць пары закаханых,
І недзе хлопчык сінявокі спіць...

На міг далёкі мілы кут паўстане,
Дзе засталіся дабрата і ціш.
«Як там жывеш ты, дарагая Аня,
Як падростае наш малыш?»

Дыхнула ў сэрца дарагім і блізкім,
І ўбачыў дом у сонечнай красе.
«Не дам, каб над дзіцячаю калыскай
Сцягвятнік чорным павуком вісеў!»

Чарга кароткая блакіт прашыла
І пранізала ненавісны люк.

І рухнула варожая машына
З магільным шлейфам дыму на зямлю.

У небе пекла, у паветры драма —
Крыжоў фашысцкіх больш бы на пагост!
І груганы далі паспешна драпу,
Ад страху паказалі хвост.

«Зямля мая... Што ім, чужынцам, трэба?
Чаго яны прыйшлі з мячом да нас?»
Плыве, плыве ў смуге пагоднай неба,
Ды любавацца зараз ім не час.

Цякуць за сінімі барамі рэкі,
Растуць дамы, калосцяцца палі...
Плён рупнай працы творца-чалавека
Яны задумалі ў агні спаліць.

І на Маскву тарашчаць прагна вочы,
Рабаўнікамі крочаць па зямлі.
І вывесіць свой крыж паганы хочуць
На векавечным дарагім Крамлі.

Не выйдзе, гады! Змераў пільным вокам
Цыстэрнаў, танкаў чорны караван —
На іх абрушыў з неба мужны сокал
Агню і сталі грозны ураган.

Пачварам будзе добрая навука —
Бушуе ўнізе полымя рака...
Зенітак лютых вогненныя рукі
Спаймаць ніяк не могуць смельчака.

Грымяць над імі зыркiя маланкі,
Зямлю свінец раз'юшана сячэ,
Гараць цыстэрны, запалалі танкі...
Яшчэ вам, гады, і яшчэ, яшчэ!

А ў сэрцы — радасць, закіпае радасць:
Ён правучыў няпрошаных ваяк.
Ды самалёт падскочыў ад снарада,
Лізнула пылія з бензінам бак!

«Няўжо да смерці нейкія мiнuty?» —
Нiбы іскра, мiльгнула ў галаве.
Не, ён жа можа скокнуць з парашутам,—
Ратунак ёсць, і ён жыве, жыве...

Ды толькі не! Патрапіць ў лапы фрыцаў,
Трываць насмешлівыя кпiны, здзек?
Не! Ён памрэ, як на турніры рыцар,
Памрэ ён, як савецкі чалавек!

Лістом асінавым дрыжыце, каты,—
Агонь пракоціць свой дзевяты вал!
Струною нервы лётчыка напаты,
Ўпіліся пальцы ў вогненны штурвал.

Ён верыць — сонца весняе прагляне,
І будзе май, і будзе зноўку ціш...
Бывай навекі, дарагая Аня,
Бывай, мой непаседлівы малыш.

Ты будзеш песні пець і будзеш марыць,
Табе — раскрытай кнігаю зямля...

Мільгаюць, нібы ў кадрах, твары...
Масква... І вежы зорныя Крамля...

Бывайце ўсе... У будучыню верце,
Збірайце моц на сакаліны ўзлёт...
Нібыта яркі факел, у бясмерце
Гастэла кінуў з неба самалёт.

У сховішча, у стан варожы —
Запалыхаў агонь і ўзвіўся дым...
Легендай, а не весткаю трывожнай
Стаў подзвіг у суровыя гады.

Яна ляцела праз лясы і рэкі,
У сэрцах мужных пакідала след.
І сёння выбух той грыміць, як рэха,
На ўсю краіну і на цэлы свет.

**Віктар
Варданян**

ПАМ'ЯТАЕШ, ВАЛОШЫН?

Франтавому сябру
беларусу Барысу Валошыну

I

Ты не забыў, Барысе,
Далёкія гады?
У сонечным Тбілісі
Сустрэў цябе тады.

Вачэй тваіх валошкі,
Нібы блакіт азёр...
Ты сябрам стаў, Валошын,
Мне, сыну мудрых гор.

Зрадніліся адразу,
Жылі, як з братам брат.
Нам і павесткі разам
Ўручыў ваенкамат.

Шляхі не разышліся,
Нас вір не закружыў...
І попеч мы, Барысе,
Пайшлі з табой служыць.

Адны былі ў нас думы,
Адзін душы парыў...
Пад пальмамі Батума
Сабраліся сябры.

Мацвееў — камандзір наш,
Таксама твой зямляк,
На службе быў «прыдзіра»,
Ды чулы, весяльчак.

З Тбілісі — Хінтыбідзе,
Гамід-задэ з Баку...
Ніхто не быў у крыўдзе —
Ішлі рука ў руку;

І сціплы сын Мардовіі,
І беларус, і ўзбек —
Усе былі мы роўныя
У званні — Чалавек.

II

Чужынец хцівы расстраляў зару,
І нават горы страсянуў той гром...
У полімі і дыме Беларусь —
Твой край, Валошын, і твой родны дом.

Яны трывожна клікалі здаля,
І закіпалі ў сэрцах гнеў і боль.
І мы пайшлі, пайшлі ў нялёгкі шлях
На бой крывавы, на смяротны бой.

Ішлі праз скалы, ліўні і буран,
Праз смерч агню і мінныя палі...
Сяброў гублялі. Косця, Васканян...
А мы з табой у Беларусь прыйшлі.

Тут слёзы бачылі сірот і ўдоў —
Сляза ў саміх кацілася не раз...
І папалішчы вёсак, гарадоў
На помсту клікалі, на Захад нас.

III

О Беларусь! Мая ты боль і рана,
Мая любоў, нязгасны мой агонь...
Нібыта Аляксандру Мяснікяну,
Ты стала мне радзімаю другой.

Ён — рыцар рэвалюцыі жалезны,
Вадзіў палкі ў далёкія гады.
Ён быў, нібы Дняпро, глыбокі, весні...
Я ж — кропелька крынічнае вады.

Сябе з ім параўноўваць баюся —
Арлом са стромкіх гор ён горды быў...
Адным падобны з ім, што Беларусь я
Сыноўняю любоўю палюбіў.

Я шчыра палюбіў цябе, Валошын,
У радасцях, у кіпцюрах бяды...
Зацяжкай самакруткі, хлеба крошкай
Дзяліліся з табою мы заўжды.

Нам смерць гасцінна расчыняла дзверы
Пад злоснае звярынае выццё,

Ды мы з табой пранеслі мужа веру
У перамогу нашу, у жыццё.

К Берліну скарачалі мы дарогу...
І надышоў ён, гэты дзень святы:
Узвіўся сцяг агністы Перамогі —
Мы абняліся моцна, як браты.

І зноў бароў тваіх я чую гоман,
Пад стук калёс звiніць птушыны грай...
Падаў руку нам на расстанне Гомель:
«Бывай, Барысе!» — «Віця, ну, бывай!»
Гудок нам падказаў: «Не за-бы-ва-ай!»

Вады сцякло нямала з той хвіліны,
Час адрасы нямыя разгубіў,
Ды пра цябе я думаю няспынна,
Цябе, Барыс Валошын, не забыў.

Гады сыпнулі сiвізны на скроні
І за паверхам мосцяць свой паверх...
І, быццам ліст даўгачаканы, сёння
Пішу табе, Барысе, шчыры верш.

Няхай ён белым голубам пракружыць
І лёгка сядзе на тваім плячы.
А мы з табой у гэты момант, дружа,
Былое прыгадаем, памаўчым.

Барвовыя прыпомнім баравіны,
Бінты бярозак, быццам бы ад ран...
Я шчасны, што мы разам баранілі
Твой родны Мінск,
мой любы Ерэван.

Ваган Каранц

СЯСТРЫ

Беларусь...: Задуменны твой голас,
Нескароны, як слова Купалы,
Ты глыбокая думкай, бы Колас...
Мудрасць з даўніх часін увабрала.

Ты спазнала і сейбіта шчасце,
І прайшла праз нягоды суровыя...
Сэрцам шчырым хачу перакласці
Твае песні на родную мову.

Ты, далёкая, стала мне блізкай:
Я з праспектаў крутых Ерэвана
Чую гордыя крокі па Мінску
Сына велічных гор — Мяснікяна.

Як шугала свінцом завіруха
І мы гналі чужынцаў паганных,
Шмат палегла сыноў... Стала пухам
Беларусі зямля і армянам.

Беларусь... Над табою сузор'і
Чысцінёю сягоння мільгаюць...
І ка мне твае песні праз горы
З гулкіх пушчаў, бароў прылятаюць.

**Аванес
Гукасян**

БЕЛАРУСІ

Як прагучаў задумлівы гармонік
І адгукнуліся яму бары і гоні,
Ад слёз прамокла трапяткая песня
Са словам Беларусь — трывожным, веснім.

Праходзіў я маўкліва твае вёскі,
Дзе ў карагодах плавалі бярозкі,
Я ласку чуў у шчырай тваёй мове —
Ты, Беларусь, жыла ў самотным слове.

Дымілі чадам хутары і хаты,
Зацяты боль быў у вачах дзяўчатак,
Плылі па небе караванам хмары,
Ды слова Беларусь таіла мары.

Ляжалі сіратлівыя палеткі,
Былі абпалены на лузе кветкі,
І сейбіта свайго ралля чакала...
Са словам Беларусь — зямля Купалы.

Жаночыя натруджаныя рукі
Гаілі раны, суцяшалі мукі,
І ураджай быў абмалочан градам...
У слове Беларусь — туга і радасць.

Ды гнеў народны закіпаў без межы.
Змагаліся Палессе, Белавежа...
Хлапчук ішоў на бой, сівы дзядуля...
У слове Беларусь мы помсту чулі.

Як прагучаў задумлівы гармонік
І адгукнуліся яму бары і гоні,
Згадалі мы нялёгкія дарогі...
У слове Беларусь —
гімн Перамогі.

Ян Судрабкалн

ПАМЯЦІ КУПАЛЫ

Я ў Рызе пазнаёміўся з Купалам.
Аднойчы ў старажытнай зале,
Дзе многа розных моў гучала,
Ягонай песняй сэрца ўсхвалявала.

З душою простаю, добразычлівай
Стаяў пясняр тады прад намі,
Які прайшоў жыццё шляхамі,
І боль і славу несучы маўкліва.

На Беларусі быў і я калісьці
У курных і крывых хацінах,
Там елі праснакі з мякінай;
Здавалася, няма другога выйсця.

Ды ў Беларусі волі дачакалі,
Нядолі горкае не стала.
Дрыгва, галеча пазнікала,
Жалейкі скрозь аб шчасці заспявалі.

І ў час вайны мяне Купала ўзрушыў,
Быў добра кліч ягоны чутны —
Ляцеў ён скрозь эфір магутны:
— За край свой родны б'юцца беларусы.

Адпомсціць зваў паэт за боль і раны,
І песня мкнула па-над светам,
І людзі слухалі паэта —
За Беларусь змагаліся аддана.

Хай беларусы разам з латышамі
У братняй дружбе заспяваюць,
На скрыпках перамог зайграюць,
Купалы песні спавіюць вянкамі.

**Мірда
Кемпе**

**БЕЛАРУСКІ ХЛЕБ
ЛАТЫШСКІМ ПІСЬМЕННІКАМ**

Хлеб і сонейка
Перад Полацкам.
Цёплы бохан падносяць
Брэсцкае неба
І на зямлі — ваша сэрца.

Хлеб і месячык
Перад Віцебскам —
Два залатыя боханы
Коцяцца насустрач,
Ззяюць здалёку людзям.

Золатам зіхціць
Хлеб на ручніку.
Абдымаеце, браты,
Нас пад сонейкам
І цалуеце пад месяцам.

З кожным боханам,
З кожным пацалункам,
У душу, як у дзяжу,
Кідаеце дрожджы
Словам, што стануць хлебам.

НАПАЛЕОН У ВІЦЕБСКУ

Стаіць ён у мундзіры белым на балконе,
Заняты войскам Віцебск перад ім відзён.
Як крылы у арла, сцяг шалясціць ягоны,
Тут пераможаных прымаць жадае ён.

Глядзіць ён на людзей пагардліва, няміла.
Натоўп ідзе. Славяне схіляць галаву
Так, як і іншыя, яго прызнаюць сілу,
Не забароняць увайсці яму ў Маскву.

Хто беларусы гэтыя? Стаў лес ім хатай,
У логавах марнеюць пасярод балот...
Ідуць да ног тваіх упасці, імператар.
І ўсмешка ганарлівая скрывіла рот.

Чакае ён. Натоўп спыніўся пад балконам.
Гваздзікі алыя мільгнулі угары.
Усмешкай асвятліўся твар Напалеона:
Хай пераможаныя раздаюць дары.

А кветкі падаюць на плечы і на грудзі
І чырванеюць скрозь на вопратцы крывёй.
Даволі, хопіць, ну дакуль іх кідаць будуць,
Адмахваецца ён суроваю рукой.

Але гваздзікі алыя ўгару ўзлятаюць.
З плячэй сарваць ён хоча кветкі пры людзях,
Ды кветкі да адзення моцна прыліпаюць
І пакрываюць зорку на яго грудзях.

І шэпчуць маршалы яму: «Не ў знак пакоры
Гваздзікі гэтыя вам дорыць Віцебск, сір...
Зірніце — хітра вымазаў іх клеём вораг,
Гваздзікі абляпілі вам увесь мундзір».

Ў мундзіры белым, што гваздзікамі пакрыты,
Ён, як крывавы прывід, наганяе жах...
Бляднее лоб яго, журботнасцю спавіты,
Напышлівая ўсмешка гасне на губах.

А ўнізе не сціхае смех, бо людзі рады.
Натоўп адхлынуў. Тут зямля пачне палаць.
Стаіць збянтэжаны, паніклы імператар.
Здаецца, што хістаецца пад ім палац.

Да маршалаў яму няма ніякай справы.
Апанаваў яго ад прадчування жах:
Няўжо тут пацямнее Аўстэрліца слава
І на Маскву адсюль загубным будзе шлях?

ЛІСТ У ВЯЗЫНКУ

Памяці Янкі Купалы

Шлём, сябры, сардэчнае вам «свейкі»
ў Вязынку мы ў гэты добры час,
дзе радзіўся
той,
чый спеў жалейкі
далятаў па Даўгаве да нас.

Вязынка —
звініць калоссе ў полі,
пералескі,
алая зара...
Шэпчуцца зялёныя таполі
над калыскай светлай песняра.

Вязынка!
Густой сялянскай скрухай,
гневам
урывалася ў радкі.
Тут паэт
нядолю сэрцам слухаў,

бачыў,
як бядуюць беднякі.

Нездарма ж узяў імя — Купала,
выпраўляючыся
у нялёгкі шлях:
у буйной расе яго купала
родная
бацькоўская зямля.

Ён адсюль
ішоў насустрач веку
праз напевы
грозных перуноў.
І пазней
славытым чалавекам
заглядаў сюды ён зноў і зноў,
каб убачыць
праз сваё аконца
новую шырокую зару,
каб убачыць,
як падняўся к сонцу
родны брат —
свабодны беларус.

Песняры вясновай навальніцы —
Райніс і Купала —
два браты
з аднае, відаць, пілі крыніцы
чыстае,
гаючае вады.

Не памёр паэт.
Ён з п'едэстала,
як жывы,
на нас, жывых, глядзіць.
Ўсенародным
стаў даўно Купала,
на ўсіх мовах
верш яго звiніць.

Ў сорака першым
песняра віталі
Латвіі савецкай песняры.
Раніцою разам заспявалі:
«За Радзіму ў бой смялей, сябры!»

«Партызаны, партызаны!..»
Горда
на Кургане Дружбы дуб шуміць.
Беларус, латыш і рускі
зорны
наш палёт
змаглі абараніць.

Сёння
ўвесь вялікі край Саветаў
у Купалы роднага ў гасцях.
Сведкай
неўміручасці паэта —
наш чырвоны
пераможны сцяг.

Андрыйс Веян

ДРЫСВЯЦКІЯ ЗАМАЛЁЎКІ

1. Каморнікі

— Едуць, едуць, едуць госці з Мінска! —
Коціцца па вёсцы навіна,
А назаўтра ўжо знаёмствам блізкім
Звязана надоўга сябрына.

Па замёрзлым тупае балоце
І маленькі Юстас цэлы дзень
За каморнікамі, быццам боцяны,—
Ўсё яму цікава паглядзець...

Дакрануцца да тэадаліта,
Патрымаць дзівосны нівелір
І праверыць, дзе слупок убіты,
Ўсю акінуць вокам даль і шыр.

Працаваў старанна і заўзята
Хлопчык, поўны заповітных мар,
Вечарам сказаў ён: «Заўтра, тата,
Змераю я ўвесь зямны абшар!»

2. Вяселле

Дыміцца досвітак азёрны,
А ўжо вясёлы першы ўсплёск
Вясла па гладзі чыстай, зорнай
Збудзіў ад сну прасторны плёс.

Знікае беларускі бераг
З высокай тонкаю сасной,
І ў Латвію гасцінна дзверы
Нам адчыняе бераг той,

Што ад лілей увесь пярэсты,
Ад зіхатлівае вясны,
І проста ў самы дом нявесты
Кіруем мы свае чаўны...

І рэха коціцца па ўзгорках,
Як пацалунак маладых,
Шчаслівым жартам: «Горка, горка!»
Між звонкіх берагоў крутых.

3. Святло

Яшчэ не выбліснуў усход
Світальным промнем на вадзе,
А я ўжо чую дня прыход,
Над светам сонца ўжо ідзе.

Народаў братнія шляхі
Ужо з'ядналіся навек,
Тут гаспадар не лёс ліхі,
А працавіты чалавек.

Не, не ўпадзе ад страху ніц
Перад сваёй нядоляй ён,
Не звяжа ланцугом граніц
Яго зямлю глухі праклён.

Як скінуць вокам, тут наўсцяж
Шуміць, гудзе вялікі рух,
Паміж балотнага трысця
Паўстала дзіва нашых рук.

Будоўля светлая расце
Каля Дрысвятаўскіх азёр,
Ўжо высацца абрысы сцен
І хутка зыркім бляскам зор,

Нібы паводкай веснавой,
Святло залье азёрны край,
Вясёлай забруіць ракой
Ля кожнай хаты: «Сустракай,

Прымай вітанне і паклон,
Цяпло і ласку тых азёр,
Дзе з трох краёў, дзе з трох старон
Сышоўся шлях траіх сяцёр».

СУСТРЭЧА З МАРАТАМ КАЗЕЕМ

У трынаццаць гадоў — ён такі,
Як равеснікі ўсе хлапчукі.
Толькі пыл ваенных дарог
На худзенькія плечы лёг,
І ахоплена кволасць яго
Патранташам, дзе дрэмле агонь.
Па-дзіцячаму вострая скронь,
Пальцы тонкія і далонь,
Але цвёрда трымае рука
Наўзгатоўку маўчанне курка,
А ў другой — па-мужчынску узнята
Да апошняга бою граната.
Як бы ўсмешка была да твару,
Ды на шчоках — водбліск пажараў,
У вачах — сталёвая рэзкасць:
Бы дзве кулі ляцяць ад узлеска,
Б'юць па тых — па гадзюках зялёных,
Што сціскаюць пятлёю шалёнай.

І гучаць, як заклік суровы,
З вуснаў

два апошнія словы:

«За Радзіму!» —

і выбух гранаты

Грымнуў першым салютам

Марату...

...Я сустрэлася з ім у Мінску.

Ён глядзеў на мяне з абеліска —

І, здаецца, бязгучна лунала:

«За Радзіму!»

І я паўтарала

Словы гэтыя, як прысягу

Справе нашай

і нашаму сцягу!

АГНІ НА ВОЗЕРЫ

З «Паэмы братэрства»

Быццам сонца, маладая,
Малады жаніх, як месяц.
Вэлюм першым снегам ззяе,
Песні кружаць каля весніц.
З маладымі карафашка
Мчыць.
Слупамі пыл узвіўся.
Уздыхаюць хлопцы цяжка:
— З сонцам месяц заручыўся...
І гармонік уздыхае,
Плача, з радасці смяецца.
Стужак полымя шугае,
Над сяброўкамі віецца.
Коней добрых бег імклівы,
У вянках зялёных грывы.

Пад'язджаюць маладыя.
Людна, шумна як ніколі.
Бацька з маткаю, сівыя,
Сустракаюць хлебам-соллю.

Залатую,
Дарагую
Маці ў лоб дачку цалуе,
Серабро сваёй слязінкі
Выціраючы хусцінкай.
Іх паўвёскі абкружыла.
Прывітанні, смех і крыкі.

Хата дзверы адчыніла,
І зайгралі марш музыкі.
Маладых вядуць пачціва
За сталы, на кут пачэсны,
Наліваюць віны, піва,
Звонкай песні ў хаце цесна:
Сеяла я
Руту-мяту
І лілею сеяла;
Як пялёсткі,
Маладыя
Вёсны я развеяла...

Каля кожнай падваротні
Хлопцаў кліча паваротнік.
Толькі хлопцы
Не жадаюць,
Нос да неба
Задзіраюць.
Ды гатовы да атакі
Ўсе рубакі,
Забіякі.
Выбіраюць
Атамана,

Разбіраюць
Два парканы.
Паваротніцкая раць
Выйшла Насцю адбіваць.
Уварваліся праз сенцы
На вяселле апалчэнцы.
— Вы адкуль?
— Жывём за гаем.
— А па што?
— Зайсці жадаем.
— А ці ёсць у вас паперы?
— А ці ёсць у нас паперы?
Ёсць ва ўсе краіны...
— Верым!
Толькі што вам даспадобы?
— Грузавік смачнейшай здобы,
Трыццаць буталяў віна,
Ну і... дзеўчына адна!
— Колькі ўсіх вас?
— Сто арлоў!
Стаўце побач
Сто сталоў.
— Дык заходзьце!..
За адвагу
Хвалім...
Піце, хлопцы, брагу!

— Хто там кінуў
Кветкі ў хату?
— Беларусы мы,
З Дрысвятаў! —
І шумліваю гурмою

Цягнуць песню за сабою:
— Ой, Лявоніха,
Лявоніха мая!
Ты паяла
Галасней ад салаўя,
Ты была заўсёды
Першай у танку —
І ў «Мяцеліцы»,
І ў «Юрцы», і ў «Бычку»,
А калі ты жаці
Станеш свой загон,
Аж дзівуецца
Нядбайліца Лявон...
— Ну, віншuem!
Будзем жывы...
— Хто яшчэ там?
— Госці з Грывы! —
Быццам ветру подых весні,
Латышы ўваходзяць з песняй:
— Вей, вецер, вей,
Човен мой смялей
Падганяй у моры,
Пут, вейн...

Маладая гаспадыня
Кажа:
— Госцейкі, ўсё стыне.
Прапаную шклянку поўную
Ўзняць за станцыю цудоўную.
І за дружбу я другую
Шклянку, госці, прапаную.

Заспяваем!..

Гарманісты
Па ладах прайшлі, і чыста
Плынь старое песні льецца,
Ды па-новаму пьецца:

— Ой, фурмане любы,
Хоць табе я веру,
Не разбі з пасагам
Дарагі куфэрак.

Выбірай, фурмане,
Роўную дарожку:
Як зламаеш часам —
Хто паправіць ножку?

— Сталяра знайду я,
Ехаць хоць не блізка,
Папрашу — паправіць
Ножку майстра з Мінска.

— А калі замочак
Раптам паламаеш,
Слесара ў дарозе,
Дружа, не спаткаеш.

— Што патрэбна, зробіць
За адну хвіліну
Добры рыжскі слесар.
Не гаруй, дзяўчына!

— Ціха едзь, бо згубіш
Палатно у полі,

А без белых ручак
Не саткаць ніколі.

— З Вільнюса ткачыху
Клікну, каб наткала
Палатна сувоі
Спрэс у кветках алых...

Пір вясёлы. За сталамі
Пахне мёдам, пірагамі.
Людзі п'юць. Віно віруе,
Толькі маці ўсё гаруе.

— Хто яшчэ там?
Ціхі крок:
— Гэта я, сівы дзядок...

— А, Даўкша!.. Хай п'е за ўдачу.
Маці, з дзедам не паскачаш?

— Дзед, сасонку
Забывай,
Сабе жонку
Выбірай!
Не шкадуй,
Стары, дзяўчат,
Расцалуй —
І будзеш рад!

Скача, скача дзед з бабуляй,
Азіраецца дзядуля:

Вунь кавалачак смачнейшы —
Ён шукае маладзейшай.

— Я пасеяў руту-мяту
Рана па вясне.
Дастанецца дзяўчыначка
Мне, мне...

— Яшчэ ў дзеда вус віецца
Хмелем па вясне.
Дастанецца дзядулечка
Мне, мне!..
Гэта трэба
Заслужыць —
Дзядулечку
Палюбіць...

— Дзякуй, дзеду, за сасонку!
Не губляйся, сватай жонку,
Сватай, каб не памыліцца,
Каб на трэцяй змог жаніцца...

У такой сям'і
Дзяўчат —
Нібы кветак
Палісад!
Кола танца хлопцы-хваты
Круцяць...
Душна... Выйдзем з хаты!
Маладыя ходзяць садам
Пад маўклівым зарападам.
Скрып качотаў... Пляск вясла...
Не прычаляць да святла...

Смех на возеры да рання,
Песня плавае ў тумане.
Ды пара канчаць гулянне.
Засіnelася
Світанне.
— Хопіць, любы, цалавацца! —
Шэпча нехта над вадой.—
Я на станцыю спазняцца
Не магу, хорошы мой...

* * *

Плавала ў возеры
Гусачка бела.
— Гір-гір-гір!..
— Гар-гар-гар! —
І паляцела.
З белаю маткай
Ляцела дзіцятка.
— Гіг-гір-гір!..
— Гар-гар-гар! —
І гусянятка.
На развітанні
З летам, з лясамі
Перыйкі з неба
Падалі самі.

Ляцелі з трох рэчак
Белыя гускі —
З літоўскай, латышскай
І беларускай.
Доўга ляцець ім

Уранні і ноччу.
Бачаць — плаціна,
Бачаць — вяночак.
Дружна злучыліся
Ў небе чароды,
Разам крыляюць
На цёплыя воды.
Дзе над палямі
Яны праляталі, —
Быццам сняжынкі,
Пярынкі
Упалі.

Гусі вярнуліся
Ранняя вясною:
Дзе той зацішны
Куток дарагі?
Што гэта сталася
З вёскай лясною?
Ноччу праменяцца
Тут берагі.
Гусі здзівіліся,
Загагаталі:
Мо заблудзіліся
Ноччу глухой?
Быццам бы ранкам,
Свецяцца далі,
Свецяцца яснай
Весняй зарой.

— Любыя гусі,
Не гагачыце,

Крыўду забудзьце,
Святло — не бяда.
Змены якія!
Вы паглядзіце:
Высекла ясныя
Зоры вада... —
Белыя гусі
Доўга ляталі,
Цемру шукалі
На балатах.
Кожны прасёлак
І магістралі
Скрозь патанулі
Ў яркіх агнях.
Светла ў літоўцаў
І беларусаў,
Латвія ззяе —
Меж не відаць!
Селі чароды
Белыя гусак,
Палі на плёсы
Адпачываць.
Колькі сузор'яў
Ззяе начамі!
Птушкам не лёгка
Трапіць дамоў:
Воды дрысвяцкія,
Неба над намі —
Мора бязмежнае
Ясных агнёў!

Эпілог

З Масквы, з Крамля хадою ўдумнай,
Усенароднай, чалавечай,
Праз поле, поплавы, буруны
Ідзе, таварышы, камуна
На свеце шчасце ўвекавечыць.

Янка Купала

Колькі песень тут складзена новых,
Песень шчасця пад грукат турбін.
Вёска родная, будзь жа здарова,
У дарогу сабраўся твой сын.

Ужо лісцямі п'юць прахалоду
Клёны ціхія на бальшаках.
І чабору, рамонку і мёду
Ап'яняючы ўвечары пах.

Над палямі, вадой і лугамі
Зоры віснуць, глядзяць на сяло:
Вокны ў хатах гараць аганькамі,
Так утульна іскрыцца святло.

Загляну яшчэ ў светлыя вокны:
Колькі дружбы, цяпла і святла!
Бацька жмурыць над кнігаю вока,
А дачка толькі з поля прыйшла.

Хоць і зроблена намі нямала,
Хочам цуды стварыць на зямлі.
Толькі першыя нашы каналы
І барозны да сонца ляглі...

А парою яшчэ цяжкавата
Ставіць зрубы пад волавам хмар.
Дружных рук у друкшайцаў багата
І пад сілу ім працы цяжар.

Дарагія, бывайце здаровы!
Дзесь гукае чыгуначны пuć.
Долю, шчасце сваё адмыслова
Вашы рупныя рукі куюць.

Пасядзець я хачу яшчэ з вамі.
Так мяне вы сагрэлі ў жыцці...
Ды пара... Страпянуўшы крыламі,
Песня кліча наперад ісці.

Дружбы, шчасця я вам пажадаю,
Плённай працы і лёгкай хады.
А калі я праз год завітаю,
Можа, ў госці, а то назаўжды,—

Стрэцца з гэткай хачу навіною,
Што жыве толькі ў марах людзей,
І, засеўшы пад вашай страхою,
Буду весці паэму далей.

Веру — здзейсняцца мары народа.
Мір вам, хаты, палеткі, бары.
Да спаткання, дрысвяцкія воды!
Да спаткання, друкшайцы-сябры!..

Зніклі, счэзлі за грывай лясною
Зорных, мілых Дрысвят берагі.

Тры дарогі ляжаць прада мною —
Вільнюс, Рыга і Мінск дарагі.

Ах, дарогі... Якія дарогі!
Клічуць, вабяць... Дарогі кругом.
І выходзяць сябры на парогі,
Адчыняюць гасцінна свой дом.

Я наведаў бы кожнага шчыра
І аддзячыў усіх ад душы.
Ад балтыйскіх партоў да Паміра
Кругавыя хадзілі б каўшы!

Я сустрэцца хачу з Волга-Донам,
І ў маленстве я марыў не раз
Пастаяць над цяснінай бяздоннай,
Змерыць вокам з Казбека Каўказ.

Запрашаюць у госці бакінцы,
Запрашае далёкі Урал.
Я за вас, пабрацімы-ўкраінцы,
Узнямаю высока бакал!

Паравозы ў Арле затрубілі,
Каля Курска пяюць салаўі,—
Пад Арлом мы ў атаку хадзілі,
Быў пад Курскам прывал у гаі!

І цвіце у мяне каля вокан
Ружы куст — друга вернага дар.
Ён жыве ў Ерэване, далёка,
Гор армянскіх вядомы пясняр.

Кліча Мінск. Чую кліч Волгаграда.
Кліча песня латышскай зямлі.
У снягах, у лістве вінаграда
Дружбы нашай дарогі ляглі.

А зышліся яны над ракою
Ля Крамля, пад сцягамі зары,
Там, дзе б'ецца заўжды баявое
Сэрца партыі нашай, сябры.

О Масква, наша маці і светач!
Дарагая, шырок твой разлог!
Быццам сонца, бязмежнаму свету
Свеціш промнямі ясных дарог.

Ад Дрысвят да Кахоўкі і Брацка —
На бязмежжы страчаю сяброў,
Абдымаю, хороших, па-брацку
І жадаю шчаслівых гадоў.

**Эдуардас
Матузявічус**

БРАТАМ-БЕЛАРУСАМ

Няхай радкі мае, што ў сэрцы
Пранёс, лятуць да вас, сябры,—
Туды, дзе Сож блакітны льецца,
Да неба цягнуцца бары;

Дзе Нёман стужкай сіняватай,
Шлях беручы, абвіў сады,
Дзе ў беларускіх простых хатах
Шмат дружалюбнасці заўжды;

Дзе курганы — вякоў паданні
І лён у цвеце — як прыбой...
Зямля братэрская, жаданні
І думы ўсе мае з табой!

Рад сэрцам: цень вайны знікае,
Дарога ў мірны свет вядзе,
Над Мінскам раніца такая,
Што верыш — будучыня йдзе.

Я вам жадаю шчасця многа,
Праменнай радасці ў жыцці.
Браты мае, адной дарогай
Да шчасця поплич нам ісці!

Мы рады восеньскім ці веснім
Днём вас прывеціць у Літве...
Вы чуеце, ўжо дружбы песня
Здаля па Нёману плыве.

ДРУГУ З БЕЛАРУСІ

Міхасю Калачынскаму

Дык станем на ўзмор'і,
Дзе Балтыкі ветры
Ля нас пралятаюць удаль,
Дзе пройдзе сярдзітай,
Адкоціцца ветлай
Арда ускалмачаных хваль.

Тут словы не трэба —
Хай мора гаворыць,
На беразе звонкім пастой.
Тут хвалі раздзяляць
І радасць і гора,
Захмеліць салёны настой.

Тут словы не трэба,—
Дзе бура гудзела,
На нас толькі сонцы глядзяць,
Хай хваляю ўдарыць
У сэрцы надзея,
Хай пеніцца песня ў грудзях.

Бурштын шліфавала табе ў падарунак
Балтыйскае мора —
бяры.

Ты бачыш — нам сосны працягваюць рукі:
Ім добра, што разам сябры.

Да сэрцаў шукаючы шлях карацейшы,
Заседзішся да салаўёў,—

Дык Балтыкі ветры,
У Мінск прыляцеўшы,
Ускрыляць хай слова тваё!

Пачуеш ты, як чарадой галубінай
Спяшаюцца словы туды,
Дзе голас твой
Мора хавае ў глыбінях —
Халодная памяць вады!

* * *

Я не быў ніколі ў Беларусі
І не дыхаў водарам яе,
Але чую, як яна пяе,
Як над ёю золак устае,
Бо з паэтамі здружыцца мусіў.

З Беларусі неслі мне паэты
Сінь вачэй, сінь веснавых лугоў,
Шум смалістых, бронзавых бароў,
І узоры слупкіх паясоў
З Беларусі неслі мне паэты.

Бурны час наш добры і шчаслівы
Сонцам дружбы ярка свеціць нам.
Сум — мінулым аддалі вякам,
Бо жыццё і дзецям і бацькам
Сэрцы поўніць радасцю імклівай.

Як братоў Расія нас прымала,
Велічу чаруючы сваёй

І вачэй густою сінявой,
Сагравала матчынай душой,
Шчасця ў працы, радасці жадала.

Частавала шчыра соллю-хлебам.
Нібы птушка, быў я рад вясне.
Сонца ўсмешкі пасылала мне,
Як малому хлопчыку у сне
Часта бачны смелы ўзлёт у неба.

Нашы мовы родныя зліліся,
Нібы рэкі бурнаю вясной.
Беларус з душэўнай цеплынёй
Гаварыў з Бураціяй маёй.
Мы па-брацку ў дружбе абняліся.

ВОСЬ ЯКІЯ БЕЛАРУСЫ

Беларусы — гэта пушчы векавыя,
Гэта — Нёман, Прыпяць, Нарач і Дзвіна,
Дзе гуляюць хвалі бурныя, крутыя,
Грывы шумныя ўздымаючы са дна.

Хвалі гэтыя здаюцца мне, часамі,
То разбуджанымі ў полі кавылямі,
То сайгачым шэрым гуртам незлічоным,
Што, пакрыты пены белаю імглой,
Скача праз усе парогі і адхоны
За чабанскаю скрыпучаю арбой.

Беларусы...

Яны — ў дружбе ўсе з прыродаю сваёю.
Любяць пушчы свае, рэкі і палі,
Быццам Джангра батыры на полі бою,
Разумеюць галасы сваёй зямлі.
Сосны, ўскрыўшы нечапаныя крыніцы,
Вольна дыхаюць, набраклыя жывіцай.

Беларусы...

Я іх бачу на калгасных нашых нівах,
Чую, як пяюць за працаю яны,
Сеюць збожжа, жнуць старанна і рупліва,
Трактары іх уздымаюць дзірваны,
Каб у кожнага акраец хлеба быў,
Каб ніхто не знаў бяды і ў шчасці жыў.
Вось якія беларусы!

На дарогах, што у далечы імкнуць,
Я іх бачу, працавітых і нястомных,
Як яны бетон, жалеза, лес вязуць,
Будаваць нам памагаюць шахты, домны,
Каб зямля, дзе імя Леніна жыве,
Расцвітала ў непаўторным харакце.
Вось якія беларусы!

Беларусы — гэта Колас і Купала,
Несмяротныя народа джангарчы.
Песні іх усімі струнамі спявалі,
А ў час грозны зіхацелі, як мячы.
Яны мужа ў сваіх жылістых руках
Неслі ленінскі, высока ўзняўшы, сцяг.
Вось якія беларусы!

Беларусы — гэта Мінск цудоўны, светлы,
Як празрыстае люстэрка, у якім
Бачыш твар свайго таварыша прыветны,
І ў зялёным абрамленні веснавым —
Перамогі абеліск, а ля яго —
Зніча вечнага запалены агонь,

Каб гаручых сэрц святло гаіла раны,
Памагала ўсім знаходзіць верны пuć.
Вось якія беларусы — як цюльпаны,
Што ў краіне Бумбы казачнай растуць.

**Аляксандр
Пухаеў**

СЛОВА ПРА БЕЛАРУСЬ

Я тваёй красой зачараваны,
Добрая, гасцінная зямля.
Тут стагоддзі дрэмлюць
у курганах,
Рэхам адгукаюцца здаля.

Лёс твой быў, як і тваё надвор'е:
То хадзілі хмары хадуном,
То свяціла сонца у прасторах,
З ласкай зазірала ў кожны дом.

Колькі слаўных подзвігаў вячых
Мае гераічны твой народ! —
Быццам хваль на Нёмане празрыстых
Ці над нівай ва ўраджайны год.

Вораг па тваіх хадзіў гасцінцах,
І дачасна аблятаў твой сад.
Да цябе з мячом ішлі чужынцы,
Толькі не вярталіся назад.

Колькі раз ты слёзы пралівала,
Ды скарыцца, знаю, не магла.
Помста твая полымем шугала —
Ў ім згаралі ворагі датла.

Многа мук і болю ты сцярпела,
А сягоння раны зажылі.
Толькі іх сляды відны на целе
Скрозь і ўсюды на тваёй зямлі.

Іх сляды — ў лясах ірвы сівыя,
Іх сляды — магілы ля дарог,
Абеліскі — сведкі векавыя,
Сведкі неўміручых перамог.

Шчасных год табе зязюлі зычаць
У хадзе да велічных падзей.
Ты заўсёды ў форме будаўнічай
Робішся з гадамі маладзей.

Чую звонкіх птушак над табою,
Песні іх зліліся з шумам рэк,
З шумам нарачанскага прыбою,
З шумам пушчаў і лясоў навек.

Славілі цябе не раз паэты,
Толькі песні гэтакай няма,
Каб была ты да канца апета,
Веснавая песня — ты сама.

Закі Нуры

* * *

Да світання прабыўшы ў дазоры,
Як і хвоі,
Я ўвесь у расе,
Што вартуюць спрадвек касагоры
І палеткі ў вясновай красе.

З лугавін узыходзяць туманы.
Сонца бліснула ў кропах ярчэй.
І настой я ўдыхаю

духмяны,
Што ад явараў белых цячэ.
Дол ігліцаю леташняй хруснуў.
Я іду

і вось-вось запыю.
Ранак ціхі ў бары беларускім,
Як напамніў ты Волгу маю!

Там, над лесам,
апошняя знічка

МАЯ ЛЮБОЎ НЯЗГАСНАЯ ДА БЕЛАРУСІ

Хоць наша Перамога назаўжды
Мяне даўно з табою разлучыла,
Ды не забудуцца ніколі дні,
Калі хадзіў дарогамі тваімі
І грэўся каля вогнішчаў лясных.

Нярэдка пра паходы ўспамінаю.
І хоць нялёгкай справаю заняты,
Здаецца, на будоўлях я тваіх,
Здаецца, на палях тваіх не госць я,
Дзе з небам збажына гамоніць.

ГАННА

...Па гэтай дарозе
Ў журбе і трывозе
На ўсход вёў нас ярасны гнеў.
— Ой, добрыя людзі!
А што з намі будзе? —
Услед галасочак звінеў.

Запомніў я Ганну;
Дзяўчынцы румянай
Да твару быў гальштук тады.
І вобраз той доўга
Над Донам, над Волгай
Са мною ішоў малады.

А ў сэрцы ўставала,
Яго спапяляла
У ранах уся Беларусь...
Прамчаліся годы.
Ў гарачых паходах
Мы неслі на захад зару.

Над шляхам прасторным
У вогнішчы чорным,
Гляджу, дагарае сяло.
І зноў мяне з Ганнай
Зусім нечакана
Салдацкае шчасце звяло.

З малой, худаватай —
Жывуць небагата,
І цягнуцца так дзень за днём.
Не гальштук ірдзее —
Гляджу, палымнее
Значок камсамольскі сцяжком.

Тады яна лоўка
Дастала лістоўку:
— Чакалі вас столькі начэй...
Пад чорнай бярозай
Каціліся слёзы
З блакітных, шчаслівых вачэй.

БЕЛАРУСЬ

Уладзіміру Караткевічу

Па тваіх не хадзіла я зроду палетках
І не чула, аб чым там гамоняць вятры,
На палянах прыгрэтых не рвала я кветак,
Сакавітых суніц не збірала ў бары;
На вячэрніх сцяжынках расу не збівала,
Не лічыла гадоў, што зязюля куче.
Пра цябе, Беларусь, толькі ў кніжках чытала,
Толькі слухала звонкія песні твае.
Дык чаму ж пра цябе я, гаранка, так мрою
І да ніў тваіх светлых імкнуся душой?
Партызанка, ты стала мне роднай сястрою.
Як хачу, Беларусь, я сустрэцца з табой!

НАМ НАВУКІ, ТОЙ КАЗАЎ, НЕ ПАЗЫЧАЦЬ
ЧАЛАВЕКА Ў ЧАЛАВЕКУ ПАВАЖАЦЬ.
СЕМ'І БРАТНІЯ Ў ХАЎРУСЕ —
НА МАРАВЕ, Ў БЕЛАРУСІ.

ВЯЧЭРНЯЯ ПЕСНЯ

Н. Вылчаву

Шуршыць ледзь чутна пад нагамі
Пясок ліловы нарачанскі —
Па ім ступае мяккі морак.
Знікаюць словы і сцяжынкі,
Знікаюць гнёзды і галіны,
І сон цярушыцца вавёрчын
На нас і нашыя сляды.

Дай зорку хоць адну, о вечар!
І зорка ўспыхнула адразу:
Яе па насыпе разрытым
Нясе ў руцэ былы абходчык —
Ён з ліхтаром ідзе дахаты,
А ўслед паблісхваюць рожкі
І капыткі-клінкі казы.

Які няўлоўны сум і смутак!
Якая чужыная маўклівасць!
Каб нават грывнуў стрэл далёка —
Я быў бы павен: паляўнічы

Не ў птушку цэліўся, а стрэліў,
Каб прывітаць салютам Парач
Пад лёгкім засцілам туману,
І што натхніў яго на гэта —
Ты, беларускі лістапад!
І я, пранізаны табою,
Празрыстым стаў, як лес асенні,
І над ліловымі пяскамі
Увысь лячу і там раблюся
Кавалкам неба, у якім
Самотна кружыць ястраб дзікі,
Самотна кружыць ліст апошні,
Самотна кружыць старадаўні
Напеў, пачаты павуцінкай.

КАЛІ НАРАДЗІЎСЯ МОЙ СЫН...

Ціха бор шумеў пад Мінскам,
А ў Сафіі ў гэты момант
Сын заснуў мой першым сном.
Млечны Шлях яго калыску
І маю дарогу к дому
Азараў сваім святлом.

Мне здалося — пелі звонка
Партизанскія дубровы
Калыханку для сынка,
Быццам выткала пялёнку
З пены мяккай каляровай
Беларуская рака.

Найдан Вылчай

ДРАЎЛЯНЫ ДОМІК

У сталіцы рэспублікі братняй —
У сонечным Мінску —
Ёсць пад дахам жалезным,
Што колеру майскай травы,
Ціхі домік драўляны,
Штакетам абнесены нізкім, —
Домік Першага з'езда,
Гісторыі сведка жывы.

Ён тады быў на ўскраіне горада,
Ледзьве не ў лесе.
Сінім базам атулены ў вулцы,
Над самай ракой;
Стаў ён каменем тым,
Ад якога магутная лесвіца
Уздымае ўсё вышай ступенькі
Адно за другой.

Па ступеньках пайшоў чалавек —
Пад чырвонаю зоркай

І — угору да зор,
У нялёгкі і радасны шлях.
Я не ведаю,
Дзе і калі ён прыпыніцца,
Горды,
Перамогі апошняй
Дасягшы ў суровых баях.
Толькі ведаю добра:
Калі, ўсхваляваны,
Над светам
Ён назад азірнецца
З-пад сонца,
З вяршыні крутой,—
Ён убачыць у Мінску,
Абнесены нізкім штакетам,
Ціхі домік драўляны
У засені бэзу густой.

Ангел Тодараў

МІНСК

Вы маю гордасць сёння зразумейце:
Я на братэрскую ступіў зямлю,
Пераадолеў безліч кіламетраў —
А нібы трапіў у сваю сям'ю.
Я ў слаўны Мінск, у горад долі светлай,
Прынёс пашану і любоў сваю.

І Мінск абняў мяне: «Хадзі
Як брат да брата ў госці!»
І Мінск сказаў мне: «Паглядзі
На росквіт маладосці!
Зірні на край, дзе Колас жыў
І песні пеў Купала —
Змагаўся, верыў і будзіў,
Каб воля не заспала.
Зірні на край, дзе між бароў
Беразіна віецца,
Дзе Нёман славіць змагароў
За лад зямлі савецкай.
На край, дзе звонам маладым

Гучаць цымбалаў струны,
Дзе на Палессі — белы дым
Плыве над морам руні.
Званчэй, цымбалікі, званчэй!
Грыміце ў бурных рытмах
Аб грозных водблісках начэй,
Аб партызанскіх бітвах!..

А грымелі баі легендарныя,
І шумелі трывожна лясы,
Каб сягоння наўсцяж уладарылі,
Не змаўкалі жыцця галасы,
Каб свяціўся заліты электрыкай
Мінск — то шумны, то сцішаны ўвесь.
Пакідаю ў ім сэрца навекі я
І дару яму сціплы мой верш.

НА РАДЗІМЕ ЯНКІ КУПАЛЫ

Я ў доме быў тваім, паэце,
І бачу зноў, праз сон нібы,—
Сяло, і поле, і дубы,
Дзе на пярвучых гусях грае вецер.
Там, за рачулкай, дзе мы ехалі,
Зязюлька ўсё кукуе несціхана
І — чуеш? — гучна, апантана
Стукоча дзяцел, як і некалі.

І ў мінскім доме быў — хадзіў я
І чуў твой неўміручы крык:
«Я буду жыць, бо я мужык!» —
І хваляваўся неяк дзіўна.

Лес беларускі нада мной шумеў!
Вятры ў ім гнеўна бушавалі —
Вятры нячутай сілы-моцы,
Старыя дрэвы ўшчэнт ламалі,
Зрывалі лісце, як лахмоцце,
А людзі стрэльбы бралі хмура —
Ішлі за лад змагацца новы,
І з той кастрычніцкай віхурай
Зліваўся твой напеў суровы.

Твой верш — праўдзівы спеў народа!
Ягоным голасам ты быў,
Да смерці славіў край свой родны,
Што за жыццё мацней любіў.

Я ў доме быў тваім, паэце,
А нібы ў хаце у сваёй,
І ведаў — ярка сонца свеціць
Над беларускаю зямлёй.

**Андрэй
Германай**

БЕЛАРУСКІ СНЕГ

Над прасторам анямелым,
Над гуртамі срэбных стрэх —
Кружыць дзіўны, кружыць белы,
Беларускі кружыць снег.

Можаш змераць сто і дзвесце
Белых сцежак у бары,
Толькі спынішся нарэшце
На глухім лясным двары,

Перад казачнай хацінай
У сумётах да акон,
Дзе зімовай кветкай Зіна
Увайшла ў мой белы сон.

Ад яе дзявочай ласкі
Там святлее кожны кут.
Жывучы між цудаў казкі,
Ці ж паверыць Зіна ў цуд?

Усміхаецца, напэўна,
Прыгадаўшы, як адзін
Госць-дзівак у чорнай жмені
Комкаў снежку на ўспамін...

Ну й дзівак! Узяў бы нешта,
Каб запомніў казку лепш...
А не ведае, што снежка
Перакомкаецца ў верш,

І калі ў ім анямелы
Зможа цуд лясны ажыць —
Будзе зноўку дзіўны, белы
Беларускі снег кружыць.

**Ліяна
Даскалова**

БЕЛАРУСКІЯ БЯРОЗКІ

Паабапал гасцінца — бярозкі
З дробным лісцем тугім.
У зайздросным вясновым узросце
Добра й восенню ім.

Лёгкі ветрык чупрынкі калыша...
Пасадзілі іх тут
Як вайна адгрымела і ціша
Спавіла гэты кут.

Я з уцехаў гляджу, нібы маці
На дзяцей карагод.
Мне не трэба, не трэба пытацца,—
Знаю, колькі ім год.

Мае мілыя, юныя дрэўцы!
Люб мне ветлы ваш строй!
Вырастайце, дужэйце, сталеўце
Добрай, слаўнай парой.

Я жадаю не знаць ліхалецця
Вам ад сэрца ўсяго.
Вы равесніцы міру на свеце,
Аднагодкі яго.

ТРЫ МАГІЛЫ

Дзе строй бяроз галовы хіліць,
У беларускай старане,
Маўчаць у полі тры магілы —
Тры напамінкі аб вайне.
Апошні раз тут хлопцы чулі,
Як звоніць жаўранкамі дзень,
Апошні раз тут прыгарнулі
Іх рукі край свой да грудзей...

Зямлі чысцейшай не шукайце,
Чым беларускі гэты кут,
Дзе злеглі воіны за шчасце,
Не давяршыўшы правы суд.
Іх тры магілы — тры іх сэрцы
У ціхай засені бяроз.
Я чую ўдары іх, здаецца,
Ў траве, што мокрая ад слёз.

Эміль Мадарас

МІНСКАЯ ШАША

Вось Мінская шаша.
Машыны тут шуршаць.
Тугая, як страла,
Бяроз не пакідае кучаравых,
Пралегла напразткі
Скрозь годы і вякі
На Мінск,
На Брэст
І на Варшаву.

Вось Мінская шаша.
Вякі яе трамбуюць.
Машыны тут шуршаць,
Каменне паліруюць.
Шаша не першы год
На Захад і на Ўсход
Бяжыць,
Вякі закрэсліўшы сабою.
Каменне аж блішчыць,
На сонцы зіхаціць.

Шлях цяжка утрамбован
Нагамі чорных орд.

Салдацкіх ног арда!..
Даўно прайшла бяда:
Тут бег Напалеон
І агрызаўся гвардыяй упарта.
Ды армія яго
Скрозь гразь і стынь снягоў
Без песень і сцягоў
Кацілася ў Парыж... без Банапарта.

Макензен генерал
Дарог не выбіраў.
І ён тут адступаў,
Поўз танк і слаўся газ,
І не маглі абозы супыніцца.
І ўжо ніхто не мог
Ардой салдацкіх ног
Адвесці і спыніць
Кастрычніцкіх паўстанняў навальніцу.

Гуляла шляхта тут.
Імчаўся маршал, маршал.
Ён кінуў гэты кут
У палахлівым маршы
Па Мінскае шашы.
І на яго плячах,
Наскочыўшы знячэўку,
Вісеў,
Наводзіў жах
Бясстрашны Тухачэўскі.

І ўслед яму пайшлі
Скрозь турмы і акопы
Мяцежнікі зямлі,
Падпольшчыкі Еўропы.

І зноў грыміць шаша.
Машыны аж шуршаць.
Тут карпусы падвод
І трактараў калоны
Бягуць удаль, бягуць —
Ажно масты гудуць,
Ледзь стрымліваюць бег
Камбайнаў эскадроны.
Імчыць паток машын,
То ўзгоркі, то нізіны.
На Мінскае шашы
Байцоў СССР —
Маторныя лавіны.

Шашу бы сцерагуць
Рады бяроз зялёных.
А ў СССР цякуць
Рабочыя калоны.
За імі толькі пыл:
Ідуць за многа міль
Рабочыя палкі.
О, колькі іх праходзіць
З Сафіі, Прагі, Лодзі...
З усіх канцоў зямлі
Ідуць зімой і летам
Стваральнікі Сусвету:
Будаўнікі дарог,

Шахцёры, рыбакі —
Рабочыя палкі!

Вось Мінская шаша.
Машыны зноў шуршаць.
Звініць шаша, як сталь,
Такой няма нідзе.
Нацэленая ўдаль,
Шырэе кожны дзень.
Скрозь кручы барыкад,
Каменне бастыёнаў,
Скрозь сэрца і пагляд
Рабочых легіёнаў
Імчы удалячынь
І, як люстэрка, бліскай,
Імчы, шаша, імчы:
Ужо Варшава блізка.
Бяжы, шаша, шпарчэй
Ў Нью-Йорк, Шанхай, Бамбей...
І лёгка, і натхнёна
Нясі свой след чырвоны.
Упэўненасці дай мне,
Мінская шаша:
Для бур і перамог
Гартуецца душа.

**Міхай
Вацы**

УСЮДЫ ДОМА

Вандроўны вецер мне лепш вядомы
З усіх вятроў.
Я адчуваю сябе як дома
Ў сваіх сяброў.

Куды ні зойдзеш — прымушаюць,
Каб побач сеў,
А засумуеш — суцяшаюць
Ад сэрца ўсе.

Цяплом душы, святлом усмешкі —
Чаго ж ты, брат?..
І зноў вядуць шляхі і сцежкі
За далягляд.

Мінаю будкі і семафоры
Бог знае дзе.
Лячу ў паштовым, імчуся ў скорым
У вір падзей.

Шлагбаўмы мне рукой махаюць,
Гудуць пуці,
І правадніцы дапамагаюць
Уніз сысці.

А вось і Мінск. І раптам нешта
У сэрцы — ёк!
— Дык гэта ж сябра з Будапешта —
Здароў, браток!

Не абмінуў нас, малайчына.
З прыездам, брат! —
І беларускія мужчыны
Цябе — ў абхват.

І ў дом вядуць, на покуць садзяць:
— Ну, будзь здароў!
Былое збыта. Будзем ладзіць.
Ты — між сяброў.

І слухаеш душой заўзята
Ў начной цішы,
Як вечавым гудзе набатам
Іх звон душы.

Гюнтэр Дайке

КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ

Рэчыца, кастрычнік 1965

Тут, мабыць, ні на хвіліну
не моўкнуць, не засынаюць
малінаўкі і канаплянкі,
у гэтым птушыным царстве —
садах над крутым абрываам.

Райцэнтр апяразан паркам,
як поясам залататканым.
Барвовае, жоўтае лісце і гронкі рабін
на плошчы, на танку Т-34.

Кастрычнік.
Дваццатая восень у мірным жыцці.

Міма сякер крамянёвых, фўзеяў і дзідаў,
бутляў мясцовае нафты і глыб сальвініту,
цесным праходам між чучалаў птушак, звяроў,
стэндаў з партрэтамі знатных людзей і герояў —
тых, што праславілі гэты куток Беларусі
ў пушчах, на фронце і ў працы,—

крочыць запрошаны госць і наглядна ўяўляе
рост,
разбудову калісьці закінутых рэчыц,
ціхіх, лірычных, як песня «Ой, рэчанька, рэчанька».
Вунь, за акном, іх размах:
з халупак былога мястэчка
ўстаюць беласнежныя блокі дамоў і катэджаў,
люлькі дымкоў завадскіх за садамі
па-над дзяржаўнаю плынню Дняпра.

Побач і ты, паўнаводны Славуціч-Дняпро.
З гэтага правага берага колісь
мой жа суродзіч — нацысцкі ваяка-захопнік,
гун сорок першага года XX веку,
пад марш і галёканне голай арды
бултыхаўся ў вір галавой.

Нахабнік удзень,
ён асінай трымцеў уначы,
калі далятала з раўнін задняпроўскіх
тужлівая «Рэчанька»-песня:
«Ой, як жа мне поўнаю быць?..»

Штоночы пад тую лірыку
саставы ляцелі потырч,
гаі і сады захліпаліся пошчакам
лясных салаўёў з аўтаматамі.

Світанне ўставала ў крывавай смуге,
праглядвала сонца ў слязах праз туман
і тут жа сляпілася з жаху:
віднеліся скрозь

то вісельні на скрыжаваннях дарог і на пляцах,
то карнікі ў чорным, то рыжы яфрэйтар-садыст
на нечым падвор'і, пад рогат тупой салдатні,
страляў у патыліцу русавалосай дзяўчыне,
і нейкі бамбіза з ухмылкай на ўкормленым твары
прыцэльваўся «лейкай»
(фіксатар і бленда 5-6)
у профіль асуджанай: «Мілая сцэнка з Усходу!»

Было —
і былём парасло,
захлынулася кроўю
і боўтнула з левага берага
ў вір галавой,
у хвалі дзяржаўнай ракі,
якая тых катаў спярша паглынула,
а потым, як погань, адплюснула ў водмель і багну, —
у воды, што зведалі колер пякучай слязы
і іскры пажараў, і выбухаў гар, і крыві чалавечай.

Няхай тут ніколі не моўкнуць
малінаўкі і канаплянкі,
у гэтых садах над абрываам
з прысадамі вішань і глогу.
Хай шэпчуцца ўсе закаханыя
пад шэпты галлістых клёнаў;
хай кожнага хлебам-соллю
страчае гасцінная Рэчыца.

Кастрычнік.

Двадцатая восень пасля вайны.

ЭЛЕГІЯ НАЧНОГА ПЕРАХОДУ

Заходняя Беларусь, 1943

Крыжовы шлях — каменне і жарсцвяк.
Здаецца, ступіць крок і рыне ніц
знясілены, яшчэ жывы мярцвяк —
эрзац-салдат з каманды чужаніц.

Нахмарылася збітым лямцам ноч.
Стагні, крычы ці вый — не зазвініць
твой голас рэхам, бо кругом узбоч
глухія хаты ў бельмах аканіц.

Спяшаем праз так званы «лебенсраўм»
на ўсход, дзе скрозь пажары і ахвяры.
Найгоршая з усіх душэўных траўм —
усведамленне непазбежнай кары.

Ахопленыя страхам, мы брыдзём.
Асуджанасць, адлучанасць на твары.
За што ахвяраваць сваім жыццём
нас гоняць, як авечак у кашары?..

Дымы над намі — наш ганебны сцяг,
а шлях праз ноч вядзе на край магілы,
па чорных папялішчах, па касцях.
І ўжо ні волі нестася, ні сілы

ісці далей. Нас абступае лес,
насуплены, загадкавы, кашлаты.
Вось зараз з ружжамі наперавес
рвануць з яго вяршыцелі адплаты.
І як насустрач дню ты кроц ні кроц —
наперадзе сустрэнеш толькі ноч.

*Кіта
Лорэнц*

З ПАДАРОЖЖА
У БЕЛАРУСЬ У 1965

Ніхто не пачуў:
Яблык упаў дасвеццем —
Ля Халопеніч,
На Беларусі.
Ніхто не пачуў —
Ні людзі, ні травы, ні вецер...
Ніхто.
А шар зямны здрыгануўся.

Васіль Зуёнак

I

Прыезд да Брэста
Я тут.
Я побач.
Іду да імшы,
Імшы ў саборы вакзала.
У свяцілішча залы чакання
Уваходжу, дзе цягнуцца шэрагі лавак.
Саджуся ля тых, хто чакае,
Малюся разам з імі багам,
Якія завуцца Час і Прастора.
Доўга малюся, бо раптам бачу,
Што маю шмат часу
(Час — паняцце адноснае,
У пэўным стасунку знаходзіцца ён
З хуткасцю і прасторай,
Прастора — вялікая).
Адсюль магу ехаць да Камчаткі,
Да Байкала,

Да тых пляцовак,
Адкуль стартуюць спадарожнікі.
Еду.
Еду далей і далей:
Шукаць тое месца,
Дзе яблык упаў дасвеццем,
Прымусіўшы шар зямны здрыгануцца.
Еду шукаць паэзію,
Шукаць сябе.

А хто там ідзе, а хто там ідзе
У агромністай такой грамадзе?
— Беларусы...

Што я мужык, усе тут знаюць...
Янка Купала (1882—1942)
Хто аж з-пад Лейпцыга, гляньце, ідзе?
Як тая чародка завецца?
...Гэта сербы...

Мужык мой бацька, сербскі ён мужык...
Хандрый Зейлер (1804—1872)

II

Нястомны Мінск

О так, самавітыя дамы мае новы Мінск!
О так, волаты аўто робіць ён і магутныя трактары!
І прыгожыя мае паркі, о так! (Бачыў сам
Рослыя ліпы, якія садзіў мой прыяцель Ніл Гілевіч,
Калі Мінск ляжаў яшчэ ў руінах).
Гэтак гаворыць, напэўна, кожны турыст,
Гэта кожны прыезджы адразу бачыць.

Я па Мінску буду хадзіць з вачмі й вушамі серба.

194 А калі пабываю ў Янкі Купалы (не толькі

У музеі Янкі Купалы, дзе можа кожны пабыць) —
Тады пайду па Мінску з душою Янкі Купалы
Альбо Хандрыя Зейлера, каб спаткацца
З душою Мінска —
З людзьмі.

Мінск — плячысты і дужы малады рабочы,
Які наперад крочыць праспектам Леніна.
Але ўвесну Мінск, каменныя плечы выпростае,
Глядзіць на зялёныя шаты дарожных прысад
І сніць стары вясенні сон.
А яго купалаўская душа
Выходзіць тады з муроў гарадскіх
На прастор — да рыбных азёр,
Да грыбных лясоў, дзе гонкія сосны
З прыгожымі шышкамі,
Якія так умеў маляваць
Іван Іванавіч Шышкін.

III

Карціны
у партызанскім музеі

Я партызанскую бачу зямлянку,
Бачу пад хвоймі ў лесе нязнаным.
Цёплую вопратку шые сялянка,
Шые старанна сынам-партызанам.

Быў у тым лесе зямляк мой Ян Петраш,
Лужыцкі хлопец, адважнае сэрца.
Да партызан прабіраўся ён нетрай,
Вёў «языка» ён — палоннага немца.

Вунь беларус-барацьбіт з неспакоем
К роднай зямельцы прыпаў ля таполі.
Думаў тады ён, відаць, перад боем:
Болей айчыну не ўбачу ніколі.

Хочам усіх мы краўчых пахваліць,
Хочам зямлю цалаваць — не паліць.
Каб усім раскажаў я пра гэта,
Петраш Ян, здабудзь язык для паэта.

IV

Дамоў
праз Беларусь у снезе

Поезд ляціць на захад ізноў,
Іскрамі дні развявае вецер.
Белая Русь,
У шатах снягоў
Белых бяроз тваіх вецце,
Бывай, бывай,
Мне трэба дадому.

Раптам рытм ламаецца верша,
Рушыцца склад, рушыцца лад:
Матчын брат, бацькаў брат,
Дзядзька Оргэ, дзядзька Ганс.
Снежань. Снег. Год сорок першы.
Не ўспомніў яго я,
Не ўспомніў вас.

Дзядзька Ганс, дзядзька Оргэ,
Я забыў вас, амаль забыў.

Еду дамоў без журбы і трывогі,
У сяброў гасцінных я быў
І не спытаў, як тут вам ляжыцца
З чорнай ганьбой, забытым, адным.
Што пад небам чужым вам сніцца,
Пад снегам сыпучым, пяском рудым!

Так, не спытаў, як сніцца вам
Вечным сном без вянка і крыжа.
Выпіў з сябрамі я добры кілішак,
Танец беларускі танчыў я там.
Слаўная бяседа, доўга сядзелі,
Я сяброў запрашаў да нас...
Вы ж нявест ужо мелі,
Дзядзька Оргэ, дзядзька Ганс.
Ні вянка, ні крыжа для вас.
Еду ад шчырых сяброў дахаты.
Цяжка, дзядзькі, праз столькі гадоў
Вашы імёны прыгадваць зноў,
Стоячы ля акна вагона,
Што ўдалеч імчыцца разгонна.
Я б, напэўна, пракляў свой лёс,
Я б завыў ад нуды, як пёс,
Ды за акном Беларусь у белым убранні
Добрай дарогі зычыць на развітанне.

**Адам
Міцкевіч**

* * *

Ці з Літвы ты, ці з Пазнані,
Дзе ў другім убранні ходзяць,
Сціснуць рукі на яднанне
Нам ніхто не перашкодзіць.

ПЕСНЯ

Вілія, маці рачулак празрыстых,
З твару блакітная, з дном залацістым;
Ды прыгажуня-літвінка, якая
Ходзіць тут, сэрца чысцейшае мае.

Вілія ў ковенскай мілай даліне
Сярод цюльпанаў паблісквае плыню;
Шмат у літвінку хлапцоў закахана,
Статных, страйнейшых, чым кветкі цюльпана!

Віліі не да квяцістай даліны:
Нёмана хоча знайсці дарагога;
Нудна літвінцы між родных літвінаў,
Бо юнака пакахала чужога.

Вілію Нёман гвалтоўна хапае,
Цісне ў абдымках, нясе у прасторы
І да грудзей ледзяных прыхінае,
Гіне з ёй разам у бездані мора.

Прыхадзеню і цябе так аддалі
З родных далін, о літвінка-нябога!
Тонеш і ты ў забыцця мутнай хвалі
Ды на самоце, адна, без нікога.

Рэчка плыве, і дзяўчына кахае:
Сэрцу і Віліі не загадаеш;
Вілія ў Нёмане любым знікае,
Дзеўчына ў вежы маўклівай рыдае.

**Леанард
Падгорскі-Аколаў**

ВЕРШЫ З ЦЫКЛА «БЕЛАРУСЬ»
(1922—1924 гг.)

1

Адмежаваная, а не адлучана
Ні ад дыхання, ні ад успамінаў,
Ты пад зарой, мая радзіма Случчына,
Як пад шатром ружовых бальзамінаў.

Ты там, за тымі тонямі зялёнымі,
За той вярбой, што ў постаці мядзведжай.
Ах, як жаўрук свідруе над загонамі,
І як раллёю патыхае свежай!

У цішыні душа і вуха чуе:
Шумяць на ўзмежку хвоі, як калісьці.
Зязюля недзе нечы век вяшчуе,
Раз-пораз блісне явар срэбным лісцем.

А вунь і ён — бацькоўскі дом трохсценны
З зашклёным ганкам і страхой замшэлай.
Аселі дзверы. Сад у запусценні —
Красуні-бэры з кронай парыжэлай.

Над самым домам стройныя таполі
Пад неба галавой, дзе бусла клёкат.
І сэрца захліпаецца ад болю.
Як гэта блізка ўсё... і як далёка.

2

Як я аглух ад бразганіны
Па маставых і па каменні.
Заснеш — і сняцца лугавіны,
Кляновы гай і дом з бяргвення.

Не толькі ў снах — на яўнай яве,
Як хлеба бохан на абрусе,
Мой родны кут і луг з гаямі
Ёсць толькі ў маці Беларусі.

Нішто мне болей тут не ўцешна,
Нічому тут душа не рада.
І заганіца — жмінда-цешча,
Што Рым хвалёны, што Элада.

Адна мне ўцеха тут — з пагорка
Вачыма ўпіцца не ў Акропаль,
А ў той, што муціць позірк горка,—
У мой замглёны даллю Копыль.

3

Калі, пакінуўшы прадмесце,
Ідзеш-брыдзеш ускрай дарогі,
Як і ў дзяцінстве, стрэнеш дзесьці
Куст чамярыцы крутарогі

І чорны блёкат цягавіты,
Што з асатом шчыруо ў пары,
І наш самум несамавіты —
Пылок, завіхраны з папару.

І ты, старонні, падсвядома
Сам у сябе ўганяеш веру:
«Чаго журыцца, ты ж дадому
Яшчэ паспееш на вячэру».
Нязбытнае заўжды жадное,
І ўжо ў табе салоўка свішча,
Як быццам сцежка праз жытное
Ўзвядзе на бацькава дварышча.

І раптам твой міраж разбіўся,
Ці ж яве з марай згаварыцца?..
І твой салоўка падавіўся
Лістком той самай чамярыцы.
Бо даль не клікне да застолля
Дымком

духмяным — стыне каша...
Не наш тут дух, не наш тут колер
І нават неба — ўсё не наша.

ГАСЦІНЕЦ

Як расшытымі зялёнкай ручнікамі,
Падпяразаная накрыж цераз плечы,
Разляглася Беларусь мая шляхамі
Праз палі свае па край лясной сінечы.

З прыгажунь найпрыгажэйшая на свеце,
Толькі ў позірку і сціпласць і самота,
Ты з журбой глядзіш на шлях, дзе ходзіць вецер
І этапам з веку ў век ішла пяхота.

З Навагрудка, Маладзечына і Зельвы
Паясамі выбягаюць яны самі
І навыперадкі рвуцца ў тыя землі,
Што за дальнімі, дрымучымі лясамі.

Сядзем тут, мая любоў, у цень бярозаў.
Гэты шлях рашаў калісьці лёс дзяржавы.
Колькі тут па ім прайшло салдат, абозаў!
Коні ўланаў выкубалі з яго травы.

Па калдобінах, мачажынах і гацях
Колькі зломана было калёс, карэтаў!
Чулі гэтыя бабулі ў белых плаццях
Не адны толькі сарочыя сакрэты.

Але глянь жа, глянь на ўсход! З той самай далі
Задыміўся пылам шлях — галопам гоняць.
Аж бярозы ўсе галовы паскладалі
І гамонкай беларускаю гамоняць.

АДАМУ

Ніхто не кліча — едзе!

А. Міцкевіч

Абодвум нам аднолькава з маленства
Тужлівым сола і суладным хорам
Зямля ад Беластока да Смаленска
Пад спеў дуброў сваё спявала гора.

Мілейшая з наймілых, тая самая,
Што нас грудзьмі паіла і карміла,
Што ўсім сынам да скону будзе мамаю,—
Няўжо яна навек нас аддзяліла?

Магчыма, лёс такі ва ўсіх закінутых
У край не свой,— зазнаць і сум і скруху.
Я знаю, і табою з сэрца вынута
Малітва, што й шаптаць бракуе духу:

«О, міласэрны, клічам з таго боку,
Здымі нам з сэрцаў распачы кайданы!»
І слухаем. Хаця б дзе што здалёку.
Ціш... (Я — ў мурах, ты — ў стэпах Акермана.)

НА БЕЛАЙ РУСІ

(фрагмент)

...О, мова беларуская! Твой гук заўсёды,
Як рэха даўніх дзён.
Ты — мова мірнага, сардэчнага народа,
Ніў, пушчаў перазвон.

Там, дзе славян пануе слова,
Звініш струною жаўруковай,
Духмяная, як лета, мова,
Блакiтная, як лён.

О, песня беларуская! Ты, як край гэты,
Не можаш слёз суняць,
Ў табе — напевы курганоў, палеткаў,
Бяздольных стогн чуваць.

Яшчэ ты ў забыцці, у цені.
Калі ж цябе узняць з натхненнем,
Свет прывітае з захапленнем,
Бо маеш што сказаць.

О, беларускі люд! Калі міне ўсё гора,
Шчасліваю парой
Пачуецца у злучаным славянскім хоры
Магутны голас твой.

І будзе твой сардэчны голас,
Як птушак ранніх спеў, вясёлы,
І звонкі, быццам пчодры колас
На ніве залатой.

ВЁСКІ НА БЕЛАРУСІ

Вёскі на Беларусі
Стаяць яшчэ засмучона.
Бярозавы гай бялее,
А ў ім мухамор чырвоны.

І хата, што насупраць,
Чакае капялюш той.
Як гаспадар,
насупленая,
З барадой калючай.

Зямля крывёю набракла
Тут у кожным месцы.
Ёсць у хлебе смак яе,
Калі хлеб месяц.

Партызан выйшаў з лесу,
Ён рады спакою.
Збрыў бараду,
дом крые
Чырвонай страхою.

КАРАВАЙЧЫК

Савецкім гасцям прысвячаецца

Так ужо спрадвеку ў нас прынята:
хто б калі ні завітаў да нас у хату —
ці сваяк, ці не сваяк,
зблізку ці здалёк,
гаспадыня перад госцем — малака збанок,
а за ім побач
не акрайчык — каравайчык.

Нам навукі, той казаў, не пазычаць
чалавека ў чалавеку паважаць.
Сем'і братнія ў хаўрусе —
на Мараве, ў Беларусі —
дружна сеюць, дружна жнуць.
Сустракаюць — веселяцца, выпраўляюць —
праслязяцца,
бо бываламу ж, хаджаламу
дарогі не мінуць.

Госця страціць з хлебам-соллю —
даўні звычай добрай волі,

ён сягоння, гэты звычай, уладарыць светам
нават там, дзе скрозь нястачы,
нават там, дзе ўсё іначай
вызначаецца, не сэрцам —
строгім этыкетам.
Ёсць, вядома, звычай службы,
не сваяк братэрства, дружбы.
Наш жа звычай не службовы—гэта ўсім вядома.
Завітаў да нас без зла —
просім шчыра да стала,
адчувайце ў нас сябе, як дома.

ХАЙ СВЕТА ЧАРУЕ МУЗЫКА ЯДНАННЯ
ІРЛАНДСКАЙ ФЛЕЙТЫ І СЛАВЯНСКАЙ ЛІРЫ,
НЯХАЙ МІЖ НАМІ ВЕЧНАЙ ЗВЫЧКАЙ СТАНЕ
ВІТАЦА ў БЕЛАРУСІ І ў ЙОРКШЫРЫ!

МІНСКУ — 900

Радкі, складзеныя ў парку каля Музея
Янкі Купалы 14 жніўня 1967 г.

Пачуцце дружбы праз вятры-пасаты
Мяне к табе вяло і прывяло.
О, стольны Мінск, люблю цябе, як брата,
Тваё цяпло, утульнасць і святло.

Калі над плошчамі тваімі днее,
Любуюся табой і шлю прывет.
Хай сто вякоў па дзевяць палымнее
Твой сцяг — зялёны ліст, чырвоны цвет.

Вякі змяраюць, а якою мерай
Магчыма змераць сорок першы год!..
Не атэісты вы! Ваш сімвал веры —
У свой стваральны геній, свой народ.

Мікрараёны, школы і палацы,
Заводы па лясную сінь-прасцяг.
Ці ж можам гэтым мы не захапляцца —
Усе, хто ў вас сягоння у гасцях!

Без партызанскай мужнасці, што свету
Вядома лепш, чым люты ваш мароз,
Без дойлідаў, бетоншчыц і паэтаў
Твой фенікс з папялішча б не ўваскрос.

Я бачыў Беларусь знутры, не «ў блёстках
Дзеля прыезджых», як мы ў нас завём,
І мне без пахвальбы казалі ў вёсках:
— Калісь гібелі, а цяпер жывём.

Гасціннасць беларусаў векавую
Я звездаў між сыноў тваіх, дачок,
І чарачку пускаў укружавую,
Прыгубіўшы, заезны слабачок.

У нас той-сёй кальнуць мяне ахвочы:
— Мы бачым іх глыбей, шаноўны сэр.
А я скажу: прыедзьце, гляньце ў вочы
Суседцы Захаду — БССР.

І там зазнае сорам лордства ваша,
Пераканаўшыся ў кароткі час,
Што ўсе яны — Тарасы і Наташы —
І багацей, і шчаслівей за нас.

Дзяўчаты вашы (толькі б не пачуць ім) —
Мае лятункі, мой сардэчны боль...
Калі б не межы, а адны пачуцці,
У вас адным вяселлем стала б больш.

Сябры мае, дужэйце год ад году,
Вялікімі расціце, малышы!
Хай вам барометр толькі на пагоду
Паказвае — жадаю ад душы.

ЗАПІС

у кнізе наведвальнікаў філіяла музея
Янкі Купалы ў Вязынцы

Прымі маю падзяку, шчодры лёс,
Што ты прывёў мяне з канца Еўропы
У гэты кут, пад засень вербалоз,
З настоем агурочніку і кропу,

Што тут, пад саламянаю страхой,
Нібы дыханне краю чуўшы зблізку,
Я скалыхнуў удзячнаю рукой,
Далёкі пілігрым, яго калыску.

УСПАМІН АБ НАРАЧЫ

За дружбу піў я твой бальзам дзівосны.
Бярозы і разлапістыя сосны
Спявалі нада мною да світанку
Працяжную лясную калыханку.

Дарылі ў вёсках нам усім вяргіні
Дзяўчаты — грацыёзныя багіні.
Лясы, палі, азёры — дзе ні глянеш.
Залётная пясчынка ў акіяне,
Сярод сінечы ў ззянні самацветаў,
У пушчах партызанскіх між паэтаў,
Ты прагна п'еш і п'еш, прыпаўшы ніц
Да жарала крыніцы ўсіх крыніц —
Братэрства.

ГІМН ДРУЖБЕ *

Мінчанам — пабрацімам горада
Натынгема — прысвячаецца

У дружбы і ў паэзіі жывой
Жывая мова — сімвалы мастацтва:
Гул акіяна — ў ракушцы марской,
А поціск рук — яскравы сімвал брацтва.

Таму, хто ў майскай песні жаўрука
Адчуе голас міру ў жытнім полі,
Прасцёртая праз рубяжы рука —
Знак пабрацімства, сімвал добрай волі.

Хай свет чаруе музыка яднання
Ірландскай флейты і славянскай ліры,
Няхай між намі вечнай звычайкай стане
Вітацца ў Беларусі і ў Йоркшыры:
«Мір вашым ачагам» — пры сустраканні,
А пры праводзінах: «Жывіце ў міры!»

* На гэтыя словы паэтэсы Бэтсі Парвін вядомы англійскі кампазітар Гэйз Купер напісаў музыку. Песня стала папулярнай у гуртках самадзейнасці членаў таварыства дружбы «Вялікабрытанія — СССР».

ВЕЧАРЫНКА НА СКЛАДЗЕ ВОЎНЫ

Славяне ў Аўстраліі

Чырвоны пыл курыцца па зямлі
чырвона-бурай, як і наша восень,
што пурпур з вязаў, бронзу з эўкаліпт
трасе на гэту ні павець, ні восець,
дзе ўсе — і аўчары, і стрыгалі —
па даўняй завядзёнцы, штосуботы,
сваім зямляцтвам на чужой зямлі
даюць прыкуркі і туфлям і ботам.

Ад воўны дух устойліва цяжкі.
Удоўж ля сцен, як дзеўкі-векавухі,
расселіся грудастыя мяшкі,
гатовыя пусціцца ў бугі-вугі.
Ліхтар фарбуе ў жаўтаваты тон
і кроквы з дубу, і з фанеры сцены.
І ў такт пад песні і магнітафон
аж у вільчак страхі ўзлятаюць цені.

Танцуюць джыг, а ўперамешку — твіст.
І раптам польку ў шпаркім пераборы

сыпнуў над погі акардэаніст.
І ўжо вышэй калень мігцяць уборы
плямён славянскіх ад Балкан па Брэст
на паўнагрудых дамах і паненках.
І толькі ўзоры — флора нашых месц —
гараць на іх спадніцах і сукенках.
З дачкой у левай жылістай руцэ
і з куфлем піва пеністага ў правай
стрыгаль-калека з шрамам на шчацэ
танцуе, як цяльпук, пад крыкі «брава!»
Шыпіць пітво: «Звалю цябе, змагу!»
«Спрабуй, звалі!» — ён кружыцца са спрытам
і мыліцы сваёй раўнавагу
падтрымлівае куфлем недапітым.

Дзесь дзынкнула бутэлька аб шуло —
у момант шкло гульба парасціскала.
Хто добра «клянуў», той ужо ў жытло
паўзе, як карань у раскол на скалах.
Зарэе... Час дадому і — на бок,
бо покуль дойдзеш, добра развіднее;
сп'яNELых працвярэзіць вецярок,
цвярозы — ад паветра ап'янее.
І можа так, як ні адна з партнёрш,
іх абдымае ў гэту пору года
спляценнем колкіх траў, бы шчотка — ёрш,
абжытая, а не свая прырода.
Змаўкаюць танцы, і пагас ліхтар.
Цішэе па дварах і сенавалах.
І толькі як праз сон каля кашар —
сумуе перапёлка на цымбалах.

Сальватора Квазімода

* * *

Чым жахі страшных дзён ўсё далей,
тым прывід іх часцей трывожыць сэрца.
Цень горкіх успамінаў — госць начны —
завітвае, садзіцца ў галавах,
і мрояцца ў бяссонніцы паэту:
то яры Кутна, то дымы Трэблінкі —
лаўжы нябожчыкаў у пекле вогнішч, —
чад, гар і дух — аж схлупвае ў грудзях;
то дрот калючы карантынаў турмаў
з жывымі ценямі сыноў народаў —
усюды бруд і кроў, прадсмертны стогн,
і сярод мёртвых шчэ жывыя дзеці
(Не дай вам бог зірнуць хоць раз у твар
галодным дзецям, што і над магілай,
бацькамі выкапанай пад прымусам,
вачыма просяць не жыцця, а хлеба!);
то хмары, хмары дыму па-над лесам
з высокіх камяноў пад Бухенвальдам;
то панарамы гарадоў-шкілетаў
з руінамі знявечаных палацаў

на берагах Нявы і рускай Волгі;
то Мінск лясны, у сухастоі дрэў
бязверхіх, зацярушаных снягамі —
там што ні ствол і што ні дом — то раны.
Паэты, памятайце непадкупна
усіх і ўсё, чаго, на жаль, не вернеш;
сваёю міласэрнасцю, спагадай
атулім свет жывы па праву Праўды:
«Аддай жывому тое, што не даў
асуджанаму на парозе Смерці».
Якія б штормы ні прайшлі над намі,
а памяць мёртвых купчай не заплямім!..

ГАЛУБЫ НА МІНСКІХ ПРАСПЕКТАХ

— Добрай раніцы вам, галубы
на праспектах світальнага Мінска!
Буры турман з-пад порціка гмаха,
беласнежны турок, што спусціўся на дол
абламанай галінкай расквечанай вішні,
шызакрылы віхрун, што, напэўна, сюды
жыраваць заляцеў з недалёкага лесу,—
апускайцеся смела на брук і на снег,
вас праезджы вандроўнік з краіны чужой
не зачэпіць, не спудзіць. І ў нас
ёсць нямала сваіх галубоў!

* * *

У вачах віхруна — бляск адценняў зямлі:
прахалода бароў, сінь азёрнага краю,
снегавое бязмежжа і шэрань балот.
Німфы неба і сушы, німфы нетраў лясных,
німфы сцюж і мяцеліц, пагоды і буры —
ўсё змясцілася ў зрэнцы малой галубінай!

* * *

У вачах у турка белакрылага — сум,
сцяты шкельцамі слёз, несучешна пралітых
па радні, па галубках, па тых галышах,
што яшчэ неаперанымі сасмылелі
на карнізах драўляных
цагляных будынін,
спапялелі па гнёздах,
развеяны ветрам.
Галубінае вока, і ў воку — туга.

* * *

Зрэнка птушкі, і ў зрэncy — ўся скруха зямлі:
непакошаных траў, здратаваных палеткаў,
незлічоных магіл, непрыгорнутых сірат,—
сум усёй Беларусі.

* * *

У вачах туркуна з ганарлівай асанкай
прамяніцца бястрашнасьць і мужнасьць народа,
б'ецца крыллем арла той няскораны дух,
што ўласцівы атакам і пульсу будоўляў;
ззяе гордасьць за плённыя вынікі працы
інжынера над новым праектам мартэна,
сталявара ля печы на новым заводзе,
шпалаўкладчыка ў стэпе, брукоўшчыка вуліц,
спевакоў і танцораў на землях далінных
і геолагаў з кнігаю вершаў у ранцы.

* * *

Вечарэе над Мінскам. Прайсніўся месяц.
Чарада за чародкай злятаюцца нанач
жыхары шызакрылыя мірнай сталіцы.

— Што ж, да новых спатканняў,

да новай сустрэчы

і з табой, што лунаеш у неба над плошчай,
і з табой, што ўмасціўся ў пілястры палаца,
і з табой, што ляціш за прадмесце, да бору.
Галубы маставых хлебасольнага Мінска,
вы не бойцеся нас, падарожных з Усходу:
мы не тыя, каторых належыць баяцца;
мы з краіны, дзе любяць усе галубоў.

* * *

Іншаземец — ён гэтакі ж голуб залётны,
як і шызы віхрун з загародніх урочышч.
Ён — вандроўнік з далёкіх ад вас астравоў,
з-за якіх узыходзіць заспанае сонца.
Завітаў ён да вас і паедзе дадому
пад блакіты свайго неспакойнага неба.
У вачах яго чорных журба развітання
і туга па радзіме, па сыну, па маці;
павалока слязы не ад подыху ветру —
гэта попел апёкавы, след Хірасімы.

* * *

Іншаземец з Усходу на мінскім праспекце;
зоры ў небе бясхмарным; імчацца машыны.

Ён стаіць, чорны голуб з далёкага Ўсходу,
між чародак лагодных з лагоднейшых птушак,
а вакол — пульс нястрымны жыцця і змагання.
І праз сэрца яго, як таварны цягнік,
дрыгатліва праходзіць гісторыя.

ЗМЕСТ

П. БРОЎКА

- 5 Шчырае слова любві

РАСІЯ

А. ТВАРДОЎСКІ

- 11 Запрашэнне гасцей. *Пераклад С. Грахоўскага*

А. ПРАКОФ'ЕЎ

- 13 Беларусі. *Пераклад М. Танка*

- 15 Сябрам. *Пераклад М. Танка*

- 16 Ой, ляцелі гусі... *Пераклад М. Танка*

М. ІСАКОЎСКІ

- 17 Беларуская песня. *Пераклад С. Грахоўскага*

Я. СМЕЛЯКОЎ

- 19 Ода. *Пераклад М. Аўрамчыка*

- 24 Белая вежа. *Пераклад М. Аўрамчыка*

С. ГАРАДЗЕЦКІ

- 26 Прысвячэнне. *Пераклад В. Зуёнка*

Ул. ЛУГАЎСКОЙ

- 27 Ноч пад Маладзечна. *Пераклад Хв. Жычкі*

Д. КЕДРЫН

- 224 30 Стася. *Пераклад Хв. Жычкі*

Я. ВІНАКУРАЎ

35 Сінь. *Пераклад Р. Барадуліна*

Ю. ДРУНІНА

37 Зінка. *Пераклад Хв. Жычкі*

М. БРАУН

40 Беларуская песня. *Пераклад А. Зарыцкага*

С. ГУДЗЕНКА

42 Гармонік. *Пераклад Хв. Жычкі*

В. ШЭФНЕР

43 Камуніст. *Пераклад Г. Кляўко*

Я. ХЯЛЕМСКІ

44 ...Беларускія рэкі... *Пераклад Хв. Жычкі*

М. МАКСІМАЎ

46 Прарыў. *Пераклад Г. Кляўко*

УКРАЇНА

М. РЫЛЬСКІ

51 На братняй зямлі. *Пераклад М. Танка*

53 Беларусь. *Пераклад М. Аўрамчыка*

54 Дружба шчырая. *Пераклад П. Прыходзькі*

П. ТЫЧЫНА

55 Беларусі. *Пераклад М. Танка*

Ул. САСЮРА

57 Беларусь. *Пераклад М. Хведаровіча*

Л. ЗАБАШТА

59 ...Беларусь, Беларусь!.. *Пераклад К. Паўтаржыцкага*

61 Сяброўка. *Пераклад Е. Лось*

М. НАГНІБЯДА

62 На першы прыезд у Беларусь. *Пераклад М. Аўрамчыка*

64 А ўжо гусі ляцяць. *Пераклад М. Аўрамчыка*

- В. ТКАЧЭНКА
65 Беларускае жыта. *Пераклад К. Паўтаржыцкага*
М. ШАРАМЕТ
67 У Белаавежскай пушчы. *Пераклад М. Аўрамчыка*
А. ЮШЧАНКА
69 Калі ласка. *Пераклад М. Аўрамчыка*
Б. СЦЕПАНЮК
71 Матчына мова. *Пераклад К. Кірэенкі*
С. АЛЕЙНІК
73 Беларусі. *Пераклад Г. Бураўкіна*
Т. МАСЭНКА
75 Беларускай маці. *Пераклад П. Прыходзькі*
76 Дзяўчына з Беларусі. *Пераклад Ул. Корбана*

КАЗАХСТАН

- СЫРБАЙ МАЎЛЕНАЎ
78 Лясам Беларусі. *Пераклад А. Звонака*
79 Ядвіга. *Пераклад А. Звонака*
81 Дачка партызана. *Пераклад А. Звонака*
83 Гадзіннік Якуба Коласа. *Пераклад М. Хведаровіча*

УЗБЕКІСТАН

- НАЗАРМАТ
84 Клятва. *Пераклад Р. Барадуліна*
86 Над магілай партызанкі. *Пераклад Р. Барадуліна*

ЭГАМ РАХІМ

- 226 88 Мінску. *Пераклад В. Шымука*

ТУРКМЕНІЯ

РУХІ АЛІЕЎ

- 90 Дом Першага з'езда РСДРП. *Пераклад П. Прыходзькі*
92 Вечны агонь. *Пераклад П. Прыходзькі*

МАЛДАВІЯ

ЕМ. БУКАЎ

- 93 Знаёмства з паэтам. *Пераклад М. Хведаровіча*
96 Цішыня гаворыць... *Пераклад Р. Барадуліна*
П. БОЦУ
98 Галубы над Мінскам. *Пераклад Ул. Паўлава*
І. БАЛЦАН
100 Вызваленне. *Пераклад П. Прыходзькі*
Ю. БАРЖАНСКІ
102 Паўлінка. *Пераклад В. Шымука*

АРМЕНІЯ

А. ГРАШЫ

- 104 Дрэва над Бугам. *Пераклад Хв. Жычкі*
106 На радзіме Янкі Купалы. *Пераклад Хв. Жычкі*

А. ШЫРАЗ

- 107 Прывітанне братэрству. *Пераклад Ю. Свіркі*

Ц. ШОГЕНЦ

- 109 Петрусю Броўку. *Пераклад С. Блатуна*

Н. ЗАРАН

- 111 Капітан Гастэла. *Пераклад С. Блатуна*

В. ВАРДАНЯН

- 116 Памятаеш, Валошын? *Пераклад С. Блатуна*

В. КАРАНЦ

- 120 Сястры. *Пераклад С. Блатуна*

А. ГУКАСЯН

- 122 Беларусі. *Пераклад С. Блатуна*

ЛАТВІЯ

Я. СУДРАБКАЛІН

- 124 Памяці Купалы. *Пераклад П. Броўкі*

М. КЕМПЕ

- 126 Беларускі хлеб латышскім пісьменнікам.

Пераклад М. Айрамчыка

- 127 Напалеон у Віцебску. *Пераклад М. Айрамчыка*

Ю. ВАНАГ

129. Ліст у Вязынку. *Пераклад Хв. Жычкі*

А. ВЕЯН

- 132 Дрысвяцкія замалёўкі. *Пераклад В. Віткі*

Э. АКМЕНЕ

- 135 Сустрэча з Маратам Казеем. *Пераклад В. Зуёнка*

ЛІТВА

Э. МЕЖАЛАЙЦІС

- 137 Агні на возеры (урывак з «Паэмы братэрства»).

Пераклад А. Вялюгіна

Э. МАТУЗЯВІЧУС

- 151 Братам-беларусам. *Пераклад М. Калачынскага*

- 153 Другу з Беларусі. *Пераклад Р. Барадуліна*

БУРАЦІЯ

С. АНГАБАЕЎ

- 155 ... Я не быў ніколі ў Беларусі... *Пераклад П. Прыходзькі*

КАЛМЫКІЯ

М. ХОНИНАЎ

- 228 157 Вось якія беларусы. *Пераклад М. Танка*

ПАЎДНЁВАЯ АСЕЦІЯ

А. ПУХАЕЎ

160 Слова пра Беларусь. *Пераклад Г. Кляўко*

ТАТАРЫЯ

ЗАКИ НУРЫ

162 ...Да світання прабыўшы ў дазоры... *Пераклад І. Калесніка*

164 Мая любоў нязгасная да Беларусі. *Пераклад І. Калесніка*

ЧУВАШЫЯ

П. ХУЗАНГАЙ

165 Ганна. *Пераклад В. Лукшы*

ЧЭЧЭНА-ІНГУШЭЦІЯ

Р. АХМАТАВА

167 Беларусь. *Пераклад Хв. Жычкі*

БАЛГАРЫЯ

І. ДАВЫДКАЎ

169 Вячэрняя песня. *Пераклад Н. Гілевіча*

171 Калі нарадзіўся мой сын... *Пераклад П. Прыходзькі*

Н. ВЫЛЧАЎ

172 Драўляны домік. *Пераклад Н. Гілевіча*

А. ТОДАРАЎ

174 Мінск. *Пераклад Н. Гілевіча*

176 На радзіме Янкі Купалы. *Пераклад Н. Гілевіча*

А. ГЕРМАНАЎ

178 Беларускі снег. *Пераклад Н. Гілевіча*

- Л. ДАСКАЛОВА
180 Беларускія бярозкі. *Пераклад Н. Гілевіча*
Н. САКАЛОЎ

- 181 Тры магілы. *Пераклад Н. Гілевіча*

ВЕНГРЫЯ

- Э. МАДАРАС
182 Мінская шаша. *Пераклад Ю. Свіркі*
М. ВАЦЫ
186 Усюды дома. *Пераклад Я. Семяжона*

ГДР

- Г. ДАЙКЕ
188 Краязнаўчы музей. *Пераклад Я. Семяжона*
У. БЕРГЕР
191 Элегія начнога пераходу. *Пераклад Я. Семяжона*
К. ЛОРЭНЦ
193 З падарожжа ў Беларусь у 1965. *Пераклад з лужыцкай*
А. Зарыцкага

ПОЛЬШЧА

- А. МІЦКЕВІЧ
198 ...Ці з Літвы ты, ці з Пазнані... *Пераклад М. Лужаніна*
199 Песня. *Пераклад М. Аўрамчыка*
Л. ПАДГОРСКИ-АКОЛАЎ
200 Вершы з цыкла «Беларусь». *Пераклад Я. Семяжона*
В. ГАМУЛІЦКІ
205 На Белай Русі. *Пераклад М. Танка*
Ю. ОЗГА-МІХАЛЬСКІ
230 207 Вёскі на Беларусі. *Пераклад Р. Барадуліна*

ЧЭХАСЛАВАКІЯ

ЙОЗАФ КАЙНАР

- 208 Каравайчык. *Пераклад Я. Семяжона*

АНГЛІЯ

У. МЭЙ

- 211 Мінску — 900. *Пераклад Я. Семяжона*
213 Запіс. *Пераклад Я. Семяжона*
214 Успамін аб Нарачы. *Пераклад Я. Семяжона*

Б. ПАРВІН

- 215 Гімн дружбе. *Пераклад Я. Семяжона*

АЎСТРАЛІЯ

ДЖ. ДАТАН

- 216 Вечарынка на складзе воўны. *Пераклад Я. Семяжона*

ІТАЛІЯ

С. КВАЗІМОДА

- 218 ...Чым жахі страшных дзён ўсё далей... *Пераклад Я. Семяжона*

ЯПОНІЯ

Х. РУСЭЙ

- 220 Галубы на мінскіх праспектах. *Пераклад Я. Семяжона*

На белорусском языке
Сборник
ТЕБЕ, БЕЛАРУСЬ

Издательство «Беларусь»
Минск, Ленинский проспект, 79.

Рэдактар Р. Барадулін
Мастак Ю. Зайцаў
Мастацкі рэдактар Л. Прагін
Тэхнічны рэдактар Я. Шляшынская
Карэктар О. Фурс

АТ 08744. Здадзена ў набор 12/V 1968 г. Падп. да
друку 4/IX 1968 г. Тыраж 12 000 экз. Фармат $70 \times 108 \frac{1}{32}$.
Папера друк. № 1. Ум. друк. арк. 10,15. Уч.-выд.
арк. 6,2. Зак. 1080. Цана 81 кап.

Паліграфічны камбінат імя Я. Коласа.
Мінск, Чырвоная, 23.